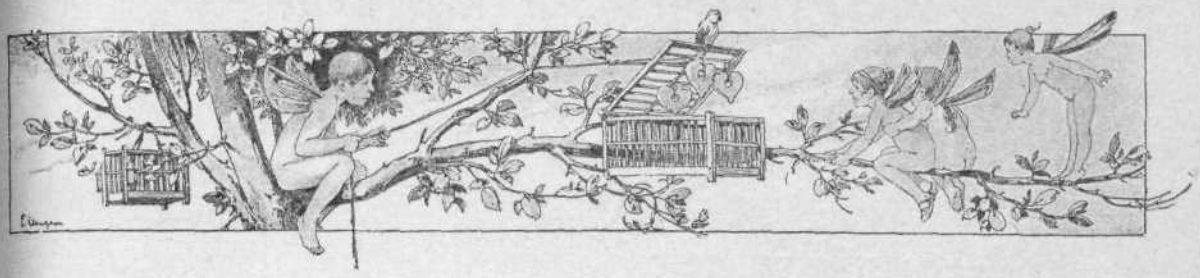

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΗΣ ΑΣΗΜΩΣ

Ἀφοῦ ἐμοιράσαμε τὰ κονάκια εἰς τοὺς στρατιώτας, ἐγὼ καὶ ὁ σύντροφός μου, διοικητὴς τοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος, ἐκονέψαμεν εἰς τοῦ παρέδρου. Ἡ νοικοκυρά, καλοδέματη γυναῖκα, μὲ τὸ «καλῶς κοπιάζετε» ἦλθε κ' ἔρριξεν ἐμπρός μας τὸν σορρᾶ κ' ἐκαθίσαμε σταυροπόδι χάμω ἐγώ, ὁ σύντροφός μου καὶ ὁ νοικοκύρης ποῦ μᾶς ἐρίλευεν. Ὄχι, ἐξέχασα· ἦσαν καὶ τὰ σουλιὰ τοῦ καπετάνου, δύο βρωμόσκυλα τὰ ὁποῖα ἐγλείφοντο ὁλοένα κ' ἐτρίβοντο ἐπάνω μας.

Τὸ τραπέζι ἦτο καλὸν καὶ πλούσιον. Ὁ σύντροφός μου μὲ τὰ ὀρθὰ μουστάκια του, τὸ ἡλιοψημένον καὶ ἄγριον πρόσωπον καὶ τὸν τσουχτερὸν βούρδουλά του, ἐφρόντισεν ἀπὸ πρὶν νὰ δείξῃ εἰς τοὺς χωριάτες ὅτι δὲν παίζει μὲ τὸ ραγί. Ἕνα ὀψιμογέννητο κατσίκι ἐκοίτετο ροδισμένον εἰς τὸ ταψί· ἕνα ψωμὶ ἀπὸ νηὸ σιτάρι ζυμωμένον ἄχνιζε κ' ἐπεντοβόλα εἰς τὸν σορρᾶ· ἕνα καυκὶ μὲ τυρὶ μαῦρο, ξερό, τῆς ἀράδας τυρὶ καὶ ἡ πῆτα ἐκάθηντο εἰς τὸ παραθύρι διὰ πᾶσαν χρείαν· καὶ εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ νοικοκύρη ὄμορφη, ζηλεμένη ἐκαμάρωνε ἡ τσότρα μὲ κρασὶ τῆς Ραψάνης ξεδιαλεγμένο, ποῦ ἐτράβαγε ἀπὸ δέκα μίλι· ἀλάργα κάθε κρασοπατέρα.

Ἡ νοικοκυρὰ μᾶς ἔφερε τὸ πισκίρι καὶ τ' ἀπλώσαμε εἰς τὰ γόνατά μας ὅλοι γύρω, καὶ ἄλλοι δέκα ἂν ἦσαν καὶ ἄρχισεν ἡ δουλειά.

Βαρειὰ δουλειὰ τὸ ραγί· τί τὰ θέλετε. Φαντάσου νὰ κάθεται κανεὶς μίαν ὥρα, νὰ κινᾷ ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ χέρια του, νὰ κτυπᾷ ἐπάνω κάτω τὰ σαγόνια του, νὰ πασαλείφῃ τὰ μουστάκια καὶ τὰ γείλη καὶ νὰ ἔχῃ μοναχὴ φροντίδα τὴν παληοκοιλιά του! Δὲν ἠξέρω σεῖς οἱ ἄλλοι· ὅμως δι' ἐμένα τὸ ραγὶ φαίνεται βαρύτερο κι' ἀπὸ τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς δὲν ἔχουν ὅλοι τὰς αὐτὰς ἰδέας δι' αὐτό. Ἀπόδειξι τρανὴ ἔχω τὸν νοικοκύρη, ὁ ὁποῖος ἐξεκοκκάλιζεν ἀλύπητα τὸ ψητόν, καὶ τὸν σύντροφόν μου καπετάνον, ὁ ὁποῖος ἅρπαζε διὰ μιᾶς ἀπ' ὅλα κ' ἐνῷ ἔρριχνεν εἰς τὸ στόμα του ἐπέτα ταυτοχρόνως κρέατα καὶ ψωμιὰ εἰς τὰ σουλιά, χωρὶς νὰ φροντίζῃ πῶς ἐλερώνοντο οἱ μάλλινες προκόβες ποῦ ἔστρωναν τὸ πάτωμα. Καπετάνος, σοῦ λέει, κι' ὅ,τι θέλει κάνει!

Ἄξαφνα ἀκούσθησαν ἀλυχτήματα εἰς τὴν αὐλὴν καὶ βαρειὰ πατήματα εἰς τὴν σκάλα καὶ ἀγαλιναὶ ἐρωταποκρίσεις. Ὁ νοικοκύρης ἐσηκώθη νὰ ἰδῇ τί τρέχει καὶ μᾶς ἔφερε δύο χωριάτες ποῦ ἤθελαν τὸν καπετάνο. Ἦσαν ἕνας γέροντας ψηλὸς καὶ λιγνὸς κ' ἕνας νέος ὠμορφοκαμωμένος, ὡσὰν τὸν Ἄδωνι.

— Καλῶς τὰ χαιρῶστε· εἶπαν καὶ οἱ δυό, φέροντες τὸ δεξὶ χέρι εἰς τὸ στῆθος, καθὼς ἐσυνήθιζαν νὰ κάνουν εἰς τοὺς τούρκους τὸν τεμενᾶ.

— Καλῶς τους· ἀπάντησεν ὁ καπετάνος· καθίστε.

Ἔδειξαν ὡσὰν νὰ ἐντρέποντο, ἐζήτησαν μὲ τὸ βλέμμα γύρω νὰ εὑροῦν τὴν θέσιν ποῦ τοὺς ἔπρεπεν ἐμπρὸς εἰς καπετάνους κ' ἐστρώθησαν σταυροπόδι κατάχαμα.

Ὁ νοικοκύρης τοὺς ἔδωκε τὴν τσότρα, πρῶτα εἰς τὸν γέροντα καὶ δεύτερα εἰς τὸν νέον κ' ἐκεῖνοι ἔπιαν ἀπ' ὀλίγο ἀφοῦ μᾶς ἐχαιρέτισαν μ' ἕνα:

— Στὴν ὑγειά σας, καπετάνοι· νὰ χαιρῶστε τὰ γαλόνια σας κι' ἄλλα νὰ κερδίσετε.

Ἐγὼ ἐφρόντισα ἀμέσως ν' ἀπαντήσω μ' ἕνα ὀλόψυχον: — εὐχαριστῶ. Τὸ ἤθελεν ἡ καρδοῦλά μου, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Ὁ σύντροφός μου ὅμως εἰς ἀπάντησιν ἐστριψε περήφανα τὸ μουστάκι του ὡσὰν νὰ ἔλεγε: Δὲν μὲ μέλει· ὅ,τι πάῃ ἂς ἔρθῃ.

Καὶ εἶχε δίκαιον ὁ ἄξιος καπετάνος. Δὲν ἦτο ξύλινος ὡσὰν κ' ἐμένα ἀλλ' ἀληθινὸς καπετάνος. Πολλὲς φορὲς ἔφαγε τὸ μπαρούτι καὶ ἀντίκρυσεν ἄφοβα τοῦ ἐχθροῦ τὸ βόλι. Τὸ γαλόνι τὸ ἐκέρδισε μὲ τὸ χέρι του ἐκεῖ εἰς τοῦ Μπέη-Λάκη τὸ σύνορο κατὰ τὰ 86, ὅταν λοχίας αὐτὸς ἔβαλε μόνος του κατάστηθα τοῦ ἐχθροῦ τὸν λόχον του, ἐνῷ οἱ καπεταναρέοι ἔτρεχαν πίσ' ἀπὸ τὰ ξερολίθια καὶ τὰ θυμάρια τοῦ Τυρνάβου. Ἂς εἶνε....

— Τ' εἶνε, ρὲ παιδιά; πῶς ἦταν κ' ἤρθατε;

ἐρώτησ' ἔπειτ' ἀπ' ὀλίγο ὁ σύντροφός μου τοὺς χωριάτες, ἐνῷ ἔπαιζε μὲ τὰ κεράλια τῶν σκυλιῶν του.

— Μὲ τὸ συμπάθειο, καπτάνε· ἔχουμε κάτι νὰ σοῦ μιλήσωμε· εἶπεν ὁ γεροντότερος ξανακάμνων τὸν τεμενᾶ.

Ἔπειτα ἐξηκολούθησε ξεροκαταπίνων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

— Ἡ Γιώργης, τὸ παιδὶ ἀπὸ 'δῶ, καπτάνοι μ' ἔχει νὰ πάρῃ τὴ δυχατέρα μου, τὸ Ἀσημὼ γναῖκα. Αὔριο ποὺ ξημερώνει Κυριακὴ λέμε νὰ κάνουμε τὰ στέφανα. Ἤρθαμε, νὰ σᾶς παρακαλέσουμε, νὰ μᾶς κάνετε χατῆρι νὰ 'ρθῆτε 'ς τὴ χαρά μας.

— Εὔκολο πρᾶγμα· εἶπα ἐγὼ ἀμέσως· νὰ ζήσῃς Γιῶργο· θὰ 'ρθοῦμε δίχως ἄλλο.

Ὁ Γιώργης ἐκοκκίνησεν, ἐχαμήλωσε τὴν κεραλὴν στενοχωρημένος καὶ δὲν ἀπάντησε.

— Δὲν εἶν' αὐτὸ μονάχα, καπτάνε· ἔχουμε κι' ἄλλα νὰ μιλήσωμε.

— Πέστ' ἐλεύθερα· εἶπεν ὁ σύντροφός μου, δίδων θάρρος εἰς τὸν γέροντα, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε κάτι εἰς τὸν λάρυγγα κ' ἐκόμπιαζε.

— Ἐγώ, καπ'τάνε μου, καθὼς τὸ ζάρουμε 'ς τὸν τόπο μας, εἶχα συβασμένη ἀπὸ μικρὴ τὸ Ἀσημὼ μ' μὲ τὸν Τασσό, τοῦ Μήτρου Πάλλα τὸν ὑγιό. Ἤμαστε φίλοι παληοὶ μὲ τὸ Μῆτρο· οἱ φαμίλιες μας ντάμ παπαντάμ ἐσυγγενολογόνταν κ' ἐμεῖς ἀπὸ παιδιὰ ἤμαστε φιλὶ κλειδὶ μαζῆ. Σὰν ἔκλεισε τὰ δυὸ χρόνια τὸ Ἀσημὼ μ' ἦρθεν ὁ Μῆτρος νὰ τὴν συβάσῃ γιὰ τὸν Τασσό του. Τὸ θυμᾶμαι σὰν καὶ νὰ εἶνε τόρα. Μόλις ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησιὰ—Κυριακὴ ἦταν—μιὰ καὶ δυὸ 'ς τὸ σπιτικό μου. Ἐπῆρε τὸ Ἀσημὼ 'ς τὰ γόνατά του, τς ἔβαλε 'ς τὸ χέρι ἕνα μετζῆτι καὶ λίγα λεμπεμπλιά, τὴν φίλησε καὶ τς εἶπε: Σὲ συβάζω μὲ τὸν ὑγιό μου τὸν Τασσό. Ἐκεῖνο τὸ συχαμένο ἔβαλε κάτι γέλοια!...

— Τὸ χαμώθελε, φαίνεται· τὸν ἔκοψα ἐγὼ γελάσας.

— Μπά, δὲν καταλάβενε τὸ ζλάπι· εἶπεν ὁ γέροντας. Μὰ θὰ πῆς ποιός τὸ ξέρει κι' ὅλα; γναῖκα ἦταν ἄντρα τῆς ἔδιναν· ποιός λέει πῶς δὲν τ' ἀρέσει τὸ μέλι; ὡς τόσο ἦταν ἀρραβωνιασμένη τὸ Ἀσημὼ μ' τὸν Τασσό. Ὅσο ἐμεγάλωναν τόσο ἐγνωριζόνταν καλλίτερα. Οἱ φαμίλιες μας πάντα μαζῆ· τὸ συγγενολόγι τοῦ Μῆτρου ἔκραζε νύφη τὸ Ἀσημὼ μ' καὶ τὸ δικό μου συγγενολόγι ἔκραζε γαμπρὸ τὸν Τασσό. Ὅλο τὸ χωριὸ τὸ ἤξερε. Δὲν εἴμαστε δὰ καὶ πολλοὶ κι' ὁ ἕνας κρύβεται πίσ' ἀπὸ τὸν ἄλλον...

— Ὡς ἐδῶ καλὰ πᾶμε· ἔκοψεν ὁ σύντροφός μου τὸν γέροντα, ξαπλωμένος φαρδὺς πλατὺς εἰς μίαν προκόβαν.

—Χμ!... ἔκαμεν ὁ νοικοκύρης, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε βέβαια τὰ γινόμενα, κουνῶν τὴν κεραλήν.

— Καλά· μὰ τόρα νὰ ποῦ βάλθηκε τοῦτος ὁ σατανᾶς κ' ἐξεμυάλισε τὴ δυχατέρα μου· εἶπεν ὁ γέροντας μ' ἔξαψι δείξας τὸν Γιῶργον. Δὲ σοῦ λέω, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως μαλακώτερα, τὸ φταίξιμο τῶχει ἡ Τασσός πῶγεινε ἕνας κουτοβόμπιρας· μπορεῖ ἐκεῖνος νὰ κυβερνήσῃ ἕνα θεοκόριτσο σὰν τὸ Ἀσημώ μ'; Εἴδε, ποῦ λές, ἡ κόρη τοῦτο τὸ ἐλάτι ποῦ νὰ σκύψῃ νὰ ἰδῇ πιὰ τὸ γαϊδουράγκαθο. Ἡ ὀξιὰ μὲ τὸ γαϊδουράγκαθο μαθές, πάει;

— Βέβαια, ὄχι· ἀποκρίθηκα ἐγώ· ἡ ὀξιὰ θέλει τὸ ἐλάτι· κάνουν ἀντιρρίμμια ἀντρειωμένα.

Ὁ Γιῶργος ἐγύρισε τὰ μεγάλα 'μάτια του ἐπάνω μου νὰ μ' εὐχαριστήσῃ.

— Ἄ, ντέ! τὸ ἴδιο λέω κ' ἐγώ· εἶπεν ὁ γέροντας μὲ χαράν, ἀπὸ τόρα ὀνειρευόμενος ἀνδρειωμένα ἐγγόνια. Μὰ ἡ Τασσὸς δὲν ἤξερε νὰ 'πῇ τὸ ἴδιο. Ἔκαμεν ἀρχὴ ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τῆς παρακάλιες. Μὰ σὰν εἶδε τὴν κόρη πῶς ἦταν ἕτοιμη νὰ τὸν καταχερίσῃ μὲ τὸν κόπανο ἐλύσσαζε. Ἐλύσσαζε μαζῆ καὶ τὸ συγγενολόγι του καὶ φοβερίζουν νὰ κάψουν καὶ νὰ σκοτώσουν.

— Καὶ σὺ τί λές; ἐρώτησα τὸν γέροντα.

— Ἐγὼ τί νὰ εἰπῶ; εἶπε σηκώσας τοὺς ὤμους· δίκηο ἔχει κ' ἡ κόρη δίκηο καὶ τὸ παιδί. Τὸ φταίξιμο τῶχουμ' ἐμεῖς οἱ γονοὶ ποῦ πᾶμε καὶ σκλαβόνομε τὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν μας.

— Ἀμ' σὰν τὸ ξέρτε γιατὶ δὲν τὸ κόβετε· εἶπεν ὁ σύντροφός μου.

— Δὲν τὸ ξέραμε, καπτάνε, ἐπετάχθη ὁ νοικοκύρης· ἔτσι τὸ βρήκαμε μιᾶς ἀρχῆς· ἔτσι παντρεύτηκα κ' ἐγὼ κ' οἱ γονοί μας κ' οἱ γονοὶ τῶν γονιῶν μας. Πρῶτο σήμερα γένεται ν' ἀρνηθοῦν τὴ σύβασι.

— Ἔτσι τὸ εἴχατε μὰ τόρα τὸ χαλᾶμ' ἐμεῖς· εἶπεν ἀνοίξας διὰ πρώτην φορὰν τὸ στόμα ὁ Γιῶργος, ζωηρὸς ὡς προσωποποίησις τῆς νεολαίας, ἡ ὁποία κατακρίνει ἕνα ἕνα τὰ πατροπαράδοτα.

— Καὶ τόρα τί θέλτε νὰ γένῃ; εἶπεν ὁ σύντροφός μου.

— Σὰν ὁ θεὸς σᾶς ἔστειλε, καπτάνοι μ' εἶπεν ὁ γέροντας μὲ παρακλητικὴν ὄψι, νὰ μᾶς κάμετε τὸ χατῆρι νὰρθῆτ' ἐλόγου σας καὶ τὰ παιδιὰ ποῦ θὰ πᾶμε τὴ νύφη στὸ σπίτι τοῦ γαμποροῦ. Ἐκεῖνοι λὲν πῶς θὰρθοῦν νὰ τὴν ἁρπάξουν μέσ' ἀπὸ τοὺς καλεσμένους· λὲν νὰ σκοτώσουν τὸ γαμπρό· ξέρω τί κακὸ μὲ βρίσκει; Λυσσασμένος σκύλος ὅποιον ρτάσῃ δαγκώνει, λέει ὁ λόγος. Σῶσε μας, καπτάνε κ' ἐγὼ κ' ἡ Γιώργης νὰ γενοῦμε σκλάβοι σου.

— Καλά· ἄιντεστε τόρα 'ςτὸ καλό· αὔριο θὰ τὸ εἰποῦμε πάλι· εἶπε μ' ἐπιφύλαξιν ὁ σύντροφός μου.

Ἐσηκώθησαν καὶ οἱ δυὸ μ' εὐχὰς κ' εὐλογίας διὰ τὴν κεραλήν μας· ἐκαληνύκτισαν πάλι κ' ἔφυγαν πάντοτε ἀνήσυχοι.

*

Τὸ στρατηγεῖον τοῦ καπετάνου ἦτο εἰς ἓν ἄπλωμα τοῦ χωριοῦ. Ὁ Κίσσαβος ἐκεῖ σχηματίζει μικρὸν ἐξώστην ὁ ὁποῖος προβάλλει εἰς τὴν λαγκαδιὰ κατάμπροστα τοῦ ἀνοίγματος τῶν βουνῶν. Πίσω ἔρχεται τὸ χωριὸ μὲ τοὺς τρεῖς μαχαλάδες του, τῶν ὁποίων τὰ πλακοσκέπαστα σπίτια θαρρεῖς πῶς ροβολᾶν νὰ κρημνισθοῦν εἰς τὴν λαγκαδιὰ κ' ἐπάνω ἡ κορφὴ τοῦ ὄρους, γυμνὴ καὶ κατάξερη· δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰ δασωμένα πλευρὰ τοῦ βουνοῦ κ' ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα βλέπεις τὴν κοιλάδα τοῦ Κισσιρλῆ, μὲ τὰ δάση καὶ τὰ χωριά της καὶ ἀκόμη πέρα τῆς Λάρισας τὴν πεδιάδα.

Μέσα εἰς τὸ ἄπλωμα εἶν' ἕνας θεόρατος πλάτανος παμπάλαιος. Τριγύρω εἰς τὴν ρίζα του ἔχουν κτισμένα πεζούλια, ὅπου τὰς ἑορτὰς εἴτε τὰ βράδια τοῦ καλοκαιριοῦ, συνάζονται οἱ χωριάτες καὶ λέγουν τὰ δικά των, ἐνῷ ὁ πλάτανος ρίχνει τὰ πυκνοντυμένα κλαδιά του ἐπάνω τους καὶ τοὺς φυλάγει ἀπὸ τὸ κάμμα τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύκτας τὴν δροσιά.

Ἐκεῖ ἐπήγαμε καὶ 'μεῖς τὴν ἄλλην ἡμέραν ὅπαν κατέβημεν ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἦσαν συναγμένοι ἐκεῖ οἱ δύο λοχίαι καὶ οἱ στρατιῶται καὶ ὁ δασοφύλακας, ὁ ὁποῖος δῆθεν τόρα κατέβη ἀπὸ τὸ δάσος, διὰ νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀνωτέρου του, ἐνῷ καθαυτὸ λημέρι εἶχε τὸ καφενεδάκι ὅπου ἐχαρτόπαιζε μὲ τοὺς χωριάτες. Ἐκείνη τὴν ὥρα ἤρχοντο καὶ οἱ χωριάτες, ἄλλοι ἀπὸ τῆς δουλειές καὶ ἄλλοι καλοφορεμένοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, τῆς ὁποίας τὸ σήμαντρον ἀκόμη ἐγλυκολάλει εἰς τὴν λαγκαδιὰ τὴν ἀπόλυσι.

Πρώτη δουλειὰ ποῦ ἔβαλεν ὁ καπετάνος εἰς ἐνέργειαν ἦτο νὰ μάθῃ τί καὶ ποιός ἦτο αὐτὸς ὁ Τασσὸς Πάλλας καὶ τὸ συγγενολόγι του. Ὄχι δηλαδὴ ἂν ἦτο μεγαλόσωμος καὶ παλληκαρᾶς ἢ ἂν τὸ συγγενολόγι του ἦτο δυνατὸ εἰς τὸ χωριό. Ἕνας καπετάνος ὡσὰν τὸν σύντροφόν μου καὶ μὲ δεκαπέντε παιδιὰ ἕνα κ' ἕνα μαζῆ του, δὲν φροντίζει δι' αὐτά. Ἀλλὰ τίνος κόμματος ἦτο φίλος καὶ ἀναλόγως τοῦ κόμματος νὰ τὸν μεταχειρισθῇ.

Διότι, νὰ τὰ εἰποῦμεν μεταξύ μας, ἕνας ἀποσπασματάρχης δὲν πηγαίνει εἰς τὰ χαμένα νὰ τσακίσῃ τὰ κέρατά του εἰς τὰ κατσάβραχα οὔτε τὸ Ἀρχηγεῖον στέλνει τὸν τυχόντα. Πάντα θὰ πηγαίνῃ ἐκεῖνος ποῦ θὰ φροντίσῃ βέβαια διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν, ἀλλὰ θὰ δουλέψῃ καὶ τὸν δυνατὸν τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ σύντροφός μου ἦτο ναὶ λαμπρὸς ἀξιωματικὸς καὶ τὸ γαλόνι τὸ ἐχρεώστει εἰς τὴν παλληκαριά του, εἶχεν ὅμως καὶ κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις ὁ ἄνθρωπος, σὰν κάθε ἄνθρωπος. Ἂν δὲν εἶχε τὸν κομματάρχην του ποιός θὰ διώριζε λόγου χάρι τὸν ἀδελφόν του εἰς τὴν μίαν θέσι ἢ τὸν ἐξάδελφόν του εἰς τὴν ἄλλη, ποιός θὰ ἐφρόντιζε ν' ἀθωωθῇ ἀπὸ τὸ κακούργημα ὁ γαμβρός του ἢ νὰ πάρῃ ἄδειαν νοσηλείας κατ' οἶκον ὁ τάδε κατάδικος συγγενής του καὶ ποιός θὰ ἔστελνε αὐτὸν τὸν ἴδιον, ποῦ δὲν ὑπόφερε τὸ κάμμα τῆς Λάρισας ἀποσπασματάρχην, νὰ κυλιέται εἰς τῆς μάλλινες προκόβες, νὰ ξεκοκκαλίζῃ ὀψιμογέννητα κατσίκια καὶ νὰ δροσίζεται τόρα κάτ' ἀπὸ τὸν πλάτανο, ἐνῷ οἱ χωριάτες τοῦ παραστέκουν ὡσὰν τοῦ Ἀβδοὺλ Κερὶμ πασᾶ; Μὴν τὰ θέλομε ὅλα δικά μας. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε πάντα ἄνθρωπος· σ'ἐδούλεψα νὰ μὲ δουλέψῃς· θὰ μὲ δουλέψῃς νὰ σὲ δουλέψω.

Καὶ ὁ σύντροφός μου ἤθελε νὰ δουλέψῃ τὸν φίλον του. Ἐκάλεσεν ἀμέσως τὸν πάρεδρο καὶ τὸν ἐρώτησε τί καὶ ποιός εἶνε ὁ Τασσὸς Πάλλας καὶ τὸ συγγενολόγι του.

— Τοῦ Τσομάκη· ὅλοι μονόβολο τοῦ Τσομάκη! ἄτιμη φάρα, κακὴ γενιά· ὅλοι τοῦ Τσομάκη εἶνε!

Ὁ καπετάνος ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Τσομάκης ἦτο ἀντίπαλος τοῦ Τσότρα, τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἶχε χρέος νὰ συντρέξῃ. Πρὶν φύγῃ ἀπὸ τὴν Λάρισαν ἐπῆγε πρῶτα νὰ λάβῃ τὰς ὁδηγίας ἀπὸ τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ κ' ἔπειτα ἐτράβηξε γραμμὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς πολιτικῆς. Ἀπ' αὐτὸν ἔμαθε ποιοὶ ἦσαν οἱ φίλοι, ποιοὶ ἦσαν οἱ ἐχθροί· ποιὸν θ' ἀφίνῃ ἐλεύθερον καὶ ποιὸν θὰ καταπρέχῃ· ποιὰ ἐντάλματα χάριν τῆς τάξεως θὰ ἐνεργηθοῦν καὶ ποιὰ θὰ μείνουν ἀνενέργητα χάριν τοῦ κόμματος. Ἄρα εἰς τὴν ἄτιμη αὐτὴν φάρα τοῦ Πάλλα ὅλα ἔπρεπε νὰ ἐνεργηθοῦν!

Ἄνοιξεν ἀμέσως τὴν τσάντα ὅπου εἶχε τὰ ἐντάλματα, εἶδεν ἕνα πρὸς ἕνα ἀλλὰ κανένα δὲν ἦτο διὰ τὸν Τασσὸ καὶ τοὺς συγγενεῖς του. Κρῖμα, μεγάλο κρῖμα!

— Δὲν ἔκαμε τίποτα ἔτσι, ποῦ νὰ πίνῃ νερό, νὰ τοὺς στείλομε μέσα, ἐρώτησε τὸν πάρεδρον.

— Δὲν ἔκαμε· εἶπε μὲ μεγάλη λύπη ὁ πάρεδρος· μὰ εἶνε ἀλογοσούρτης.

— Ἔκλεψε τόρα κοντὰ κανὲν ἄλογο; μποροῦμε νὰ τὸν πιάσομε;

— Τόρα δὲν ἔκλεψε· μὰ πάντα κλέβει.

Ὁ παπετάνος ἐκίνησε τὴν κεραλήν. Ἂν εἶν' ἔτσι καὶ ἤθελε νὰ συλλάβῃ ὅλους ὅσοι ἔκλεψαν ἄλογα ἔπρεπε νὰ συλλάβῃ ὅλο τὸ χωριό. Διότι ὅλοι εἶνε ἀλογοσοῦρτες. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε;

Ἐσυλλογίζοντο καὶ οἱ δυὸ μὲ σκυμμένην τὴν κεραλὴν ἐκεῖ, παράμερα, εἰς τὴν ἄκρη τοῦ πεζουλιοῦ. Παρέκει οἱ στρατιῶται, λεροὶ καὶ ξεκούμπωτοι, ἐκουτσόπιναν τὸ οὔζο των εἴτ' ἔπαιζαν μὲ τὰ λερὰ χαρτιὰ παλαιομένης τράπουλας τὴν κοντσίνα. Οἱ χωριάτες ἀπὸ μακρυὰ εἰς ὁμάδας ἀπὸ πέντε δέκα ἔβλεπαν μὲ περιέργεια κ' ἐκίνουν τὴν κεραλὴν μὲ ἀπορίαν, τί τάχα νὰ λέγουν τόσην ὥραν οἱ δυὸ τους καὶ μὲ σεβασμὸν καὶ ζήλια διὰ τὸν πάρεδρον, ὁ ὁποῖος εἶχε τόσον τὰ πιστὰ τοῦ καπετάνου.

Ἄξαφνα κάτω ἀπ' τὸ μονοπάτι ἀκούσθησαν

ρωναὶ ὡσὰν νὰ ἐμάλλοναν ἄνδρες μαζῆ καὶ γυναίκες κ' ἔπειτ' ἀπ' ὀλίγον κατέβηκαν δυὸ χωριάτες κόκκινοι, ἱδρωμένοι, βιαστικὰ ἀνασαίνοντες καὶ πίσω τους ἤρχετο τρίτος, ἥσυχος καὶ ἀσυγκίνητος.

— Τ' εἶνε, μωρέ· τοὺς ἐρώναξεν ὁ καπετάνος μὲ φοβερὸν τρόπον.

— Τί νὰ σοῦ 'πῶ καπτάνε μ' καὶ κύρ καπτάνε μ'· νά, ἡ Πάλλας ἡ Τασὸς πῆγε κ' ἔκοψε πάγο ἀπ' τὸ μαγαζί μου καὶ θὰ πάῃ νὰ τὸν πουλήσῃ 'ς τὴ Λάρσα.

— Ἔκοψε πέντ' ἕξη καντάρια πάγο· ἄλλον ἔτριψε ἄλλον ἐπάτησε· μᾶς ἔχασε φτωχοὺς ἀνθρώπους ἡ Τασός! ἀκολούθησεν ἄλλος ἐνῷ ὁ πρῶτος μὲ τὰ χέρια 'ς τὴ μέση ἐξεκουράζετο.

— Γιά, κάτου εἶνε τὰ φορτώματα, καπτάνε· ἔλα νὰ τὰ ἰδῆς· ἐρώναξαν κ' αἱ γυναῖκες φανερωθεῖσαι μακρυά.

— Γιὰ σιγά, γιὰ σιγά· εἶπεν ὁ καπετάνος μὲ τρόπον μαλακόν. Δὲν ἔχει ὁ Τασὸς μαγαζί;

— Ἔχει, πῶς δὲν ἔχει; ἀποκρίθηκεν ὁ πρῶτος· κ' ἐγὼ ἔχω κ' ἡ Τασὸς ἔχει κ' ἡ Γιώργης κ' ἡ Διαμαντῆς κι' ὅλοι.

— Τότε ποῦ τὸν ἴδατε πῶς ἔκοψεν ἀπ' τὸ δικό σας κ' ὄχι ἀπ' τὸ δικό του μαγαζί;

— Τὸν ἴδανε· ἔχουμ' ἀνθρώπους ποῦ τὸν ἴδαν· ἀμ' πῶς;

— Ποιοὶ εἶνε, φέρτε τους.

— Νὰ ἡ Στέργιος· ρὲ Στέργιο!

Κ' ἐνῷ ἦτο ἐμπρός του ὁ χωριάτης δὲν τὸν ἔβλεπε παρὰ τὸν ἐζήτει ξέμακρα· τόσο τὸν ἐτύρλωνεν ὁ θυμός!

— Πές μου τὸν εἶδες ἐσὺ τὸν Τασὸ νὰ κόβῃ πάγο ἀπ' τὸ μαγαζὶ τοῦ Γκόλρη; ἐρώτησεν ὁ καπετάνος τὸν Στέργιο.

— Τὸν εἶδα, καπτάνε μ'. Ἔκοβα ξύλα καὶ τὸν εἶδα ποῦ διάκηκε κ' ἐπῆγε ἴσα 'ς τὸ μαγαζὶ τοῦ Γκόλρη.

— Μονάχος ἦταν;

— Ὄχι, ἦταν κι' ἡ Τασούλας.

Δὲν ἐχρειάζοντο περισσότερα εἰς τὸν ψυχολόγον ἀνακριτήν.

— Ρέ, παιδιά· σύρτε νὰ φέρτε τὸν Τασὸ καὶ τοὺς δικούς του· νὰ ῥθοῦν ὅλοι ἐδῶ ἀμέσως! διέταξεν ὁ καπετάνος τοὺς στρατιώτας.

Ἔπειτ' ἀπὸ πέντε λεπτὰ ἦλθαν πάλιν οἱ στρατιῶται μ' ὅλο τὸ συγγενολόγι τοῦ Πάλλα. Ἦσαν καὶ γέροντες καὶ νέοι καὶ μεσόκοποι, ὅλοι στιβαροὶ καὶ γεροὶ ἄνδρες, ὅπως εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν τοῦ Κισσάβου. Ὁ Τασὸς καὶ ὁ Τασούλας ἔλεγαν ὅτι τὸν πάγον ἔκοψαν ἀπὸ τὸ δικόν των μαγαζὶ καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦ Γκόλρη· τὸ ἄλλο συγγενολόγι ὑπεστήριζεν αὐτούς· ὁ Γκόλρης ὅμως καὶ ὁ σύντροφός του καὶ ὁ Στέργιος ἔλεγαν τὸ ἐναντίον καὶ οἱ ἄλλοι χωριάτες ὅσοι ἦσαν ἐκεῖ, καθὼς κ' αἱ γυναῖκες ἔπαιρναν ἀπὸ μακρὰ τὸ μέρος των. Ἔτσι ἀπὸ λόγον εἰς λόγον ἕνας μὲ τὸν ἄλλον ἄρχισε νὰ γίνεται δυνατὸ βρυσολοῦσι καὶ θ' ἄνοιγε μεγάλος καυγᾶς ὥστε ἦλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ καπετάνος ν' ἀνοίξῃ τὸν βούρδουλά καὶ νὰ φέρῃ μιὰν γύρα, ἡ ὁποία ὅλους τοὺς ἐσκόρπισε σὰν ἐλάφια καὶ τοὺς ἀποβούβανε.

Διὰ νὰ λυθῇ ὅμως τὸ ζήτημα τοὺς ἐκάλεσε κοντά του πάλιν ὁ σύντροφός μου κ' ἔβγαλε τρεῖς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπήγαιναν νὰ ἰδοῦν καὶ τῶν δυὸ τὰ μαγαζιὰ καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ ποιὸν εἶχε κοπῇ πάγος τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ζημιά. Πρῶτος ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἦτο ὁ πάρεδρος.

— Ποῦ εἶσαι, λοχία· διέταξε τὸν ἕνα ὑπασπιστήν του ὁ καπετάνος· τὸν Πάλλα καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τοὺς κλείσῃς 'ς τ' ἀχοῦρι τοῦ πάρεδρου, ὡς νὰ καθαρίσουμε τὴ δουλειά.

*

Τὸ σπίτι τῆς νύφης ἦτον εἰς τὸν Μισακὸ μαχαλᾶ, εἰς τὸν μεσαῖον δηλαδὴ τῶν τριῶν μαχαλάδων εἰς ὅσους μοιράζεται ἡ Σπηλιά. Ὅλαι αἱ ἑτοιμασίαι τοῦ γάμου ἔγιναν τὴν περασμένην ἑβδομάδα μυστικὰ διὰ τὸν φόβον τῶν Παλλαίων. Ἀφ' ὅτου ὅμως ἐπάτησε τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα εἰς τὰ χωριὰ ἄρχισαν νὰ ζωηρεύωνται· καὶ ὅταν ἔμαθαν ὅτι ὁ Τασὸς καὶ οἱ συγγενεῖς του ἐκλείσθησαν εἰς τ' ἀχοῦρι τοῦ παρέδρου, ἄναψεν ἀκράτητο τὸ γλέντι.

Τ' ἀπομεσήμερο ἐκινήσαμε καὶ 'μεῖς μὲ τὸν γαμβρὸν καὶ τοὺς ἄλλους καλεσμένους νὰ πάρωμε τὴν νύφην. Ὁ σύντροφός μου ἄφισε κάθε ἐπιφύλαξιν. Ὁ πατέρας τῆς νύφης ἦτο φίλος τοῦ Τσότρα καθὼς καὶ ὁ γαμβρὸς καὶ ἐκεῖνοι ποῦ κατηγόρουν τόρα τὸν Πάλλαν ὡς κλέπτην τοῦ πάγου των. Ἦτο λοιπὸν μεγάλο συγγενολόγι τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ περιποιηθῇ. Νὰ περιποιηθῇ καὶ νὰ κεντήσῃ τῶν ἄλλων τὴν ζήλιαν. Ὥστε ἐπροσφέρθη μόνος του νὰ γίνῃ κουμπάρος, νὰ στεφανώσῃ δηλαδὴ αὐτὸς τὸν Γιῶργον.

Ὁ πατέρας τοῦ γαμβροῦ διὰ νὰ τιμήσῃ τοιοῦτον κουμπάρον καὶ μᾶς τοὺς ἄλλους καλεσμένους ἐπῆρε κ' ἕνα μὲ τὸ κλαρίνο του, ὁ ὁποῖος θεὸς ἠξέρει πῶς εὑρέθη ἐκεῖ κ' ἐσήκωνε μ' αὐτὸ τὸν κόσμο εἰς τὸ ποδάρι.

Ὅταν ἐρθάσαμεν εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης ἔπεσε μιὰ πιστολιὰ εἰς χαιρέτισμα τοῦ συμπεθεριοῦ. Ἔπειτα ἀνέβηκαν ὅσοι ἐχώρεσαν ἐπάνω, ἔγινε τὸ μυστήριο κ' ἔπειτα ἀπ' τὴν ἄλλη ῥάχη κι' ἀπ' τὸν ἄλλο μαχαλᾶ ἐγυρίσαμε πάλιν εἰς τὸ σπίτι.

Ἐξέχασα νὰ εἰπῶ ὅτι εἰς ὅλον τὸν δρόμον οἱ στρατιῶται παρέστεκαν μὲ τὰ ὅπλα τους κ' ἔρριχναν κι' ἀπὸ μιὰ μπαταριά. Ὁ πατέρας τῆς νύφης κι' ὁ πατέρας τοῦ γαμβροῦ ἐπήγαιναν νὰ φρενιάσουν ἀπὸ τὴν χαρά τους. Ἂς ἔλθουν τώρα οἱ Παλλαῖοι ν' ἀκούσουν. Καπετάνος στεφανώνει, στρατιῶται πυροβολοῦν. Ποῦ ἀκούσθη ἄλλη μιὰ φορὰ τέτοιο πρᾶμμα εἰς τὸ χωριό!...

Ἡ νύφη ἦτον ὄμορφη ἀλήθεια κι' ἀλήθεια. Μὰ ὀμορφιὰ ἀγροτική, βουνίσια ὀμορφιὰ ἀπ' ἐκείνες ποῦ σοῦ δίνουν βάσι διὰ μακρυνὴ ζωή, ἀνδρειωμένα παιδιὰ καὶ βαθεὶὰ γεράματα. Καὶ καθὼς εἶχεν ἔτσι στραβὰ τὸ κεντητὸ γκαμπράνι της 'ς τὸ κεφάλι καὶ τὸ στῆθος τὸ μεστωμένο καὶ τοὺς ὤμους τοὺς πλατεῖς καὶ τὸ σῶμα ὅλο τὸ στιβαρὸ μὲ τ' ἀσημάρματα καὶ τὴν κεντητὴ φορεσιὰ καὶ τὴν κόκκινη φουστανοποδιὰ κ' ἐπήγαινε λεβέντικα 'ς τὸ πλευρὸ τοῦ πατέρα της ἔλεγες πῶς ἀληθινὰ ἦταν καμμι' ἀνθισμένη ὀξιὰ κι' ὄχι γυναῖκα.

Μὰ νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια καὶ ὁ Γιῶργος δὲν ἦταν χειρότερός της. Ἕνας λεβέντης ὡς ἐκεῖ ἐπάνω μὲ τὸ μαυρομάντηλο 'ς τὸ κεφάλι, μὲ τὴν κεντητὴ γιαούρντα ὡς τὸ γόνα κι' ἀπάνου τὸ κόκκινο ζωνάρι μὲ τὰ μεγάλα γλυκά του μάτια ἦτο νὰ τὸν χαίρεται κανείς. Ἀληθινὰ μόνον ὁ Γιῶργος ἠμπόρει νὰ κυβερνήσῃ ἕνα θεοκόριτσο σὰν τὴν Ἀσήμω!...

Ἔπειτ' ἀπ' ὀλίγην ὥρα ἐνύχτωσε. Μέσα εἰς τὸν χαμηλὸν ὀντᾶ ἀπάν' ἀπ' τῆς προκόβες ἔστρωσαν τὸ μεσάλι κ' ἐκάθησαν γύρω οἱ καλεσμένοι ἐνῷ ὁ μουσικὸς ἔπαιζε μὲ τὸ κλαρίνο του διὰ χατῆρι δικό μας βέβαια τό: Λυγηρὸν καὶ κοπτερὸν σπαθί μου. Τὴν ἐπάνω θέσι εἶχεν ὁ κουμπάρος· δεξιά του ἐκάθητο ὁ γαμβρὸς καὶ ἀριστερά του ἐγώ, ὡς παρακουμπάρος. Ἔπειτα ἤρχοντο γύρω οἱ ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἄλλοι καλεσμένοι.

Οὔτε ἡ νύφη ἦτον ἐκεῖ οὔτε ἄλλη καμμιὰ γυναῖκα. Ἡ νύφη δὲν τρώγει ποῦ δὲν τρώγει ἐκεῖνο τὸ βράδυ διὰ νὰ μὴ φάγῃ τὴν πεθερά της· αἱ ἄλλαι γυναῖκες δὲν κάθουνται ποτὲ εἰς τὸ ἴδιο τραπέζι μὲ ἄνδρες. Ὥστε οἱ βλάμιδες τοῦ γαμβροῦ εἶχον ὅλην τὴν κυβέρνια τῆς τάβλας. Ἔκοβαν τὸ ψητὸ καὶ τὸ ἔρριχναν ἐμπρὸς εἰς τὸν καθένα ἐγέμιζαν καὶ τὰ ποτήρια κρασί κ' ἔπειτα ἔφερναν γύρω τὴν τσότρα. Ὅταν ἔρθαναν εἰς τὴν ἄλλην ἄκρη καὶ δὲν εἶχαν τόπο νὰ περάσουν ἐγύριζαν ζυπόληποι ἐπάνω εἰς τὸ μεσάλι....

Ἄξαφνα ἀκούσθηκε μιὰ φωνὴ κάτω:

— Ζήτου ἡ Τσότρας!..

— Τ' εἶν' ἐκεῖνο; ῥωτάω τὸν σύντροφόν μου, παραξενευθείς.

Ὁ καπετάνος δὲν μ' ἔδωκε ἀπόκρισι. Τὸν εἶδα μόνον νὰ χαμογελάσῃ, νὰ στρίψῃ τὸ μουστάκι του καὶ νὰ κινήσῃ μὲ τὸ γόνα τὸν γαμβρόν. Ἔστριψα γύρω μου κ' εἶδα ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς λοχίας ἔλειπεν.

— Ζήτου ἡ Τσότρας!... ἀκούω πάλι.

Ἤμουν ἕτοιμος νὰ δευτερώσω τὴν ἐρώτησίν μου ὅταν ἄκουσα ν' ἀνεβαίνουν τὴν σκάλα καὶ νὰ φανερωθοῦν εἰς τὸν ὀντᾶ ὁ λοχίας καὶ ὅλοι οἱ Παλλαῖοι κατόπιν του. Ὅλοι, οὔτε ὁ Τασὼς δὲν ἔλειπε.

— Ζήτου ἡ Τσότρας· ἐρώναξαν ἄλλη μιὰ κ' ἐστρώθησαν χάμω.

— Ἔτσι, ρὲ παιδιά· εἶπεν ὁ καπετάνος· τόρα σᾶς χαίρομαι· νὰ ἦστε μονιασμένοι ὄχι χωριστά· ἕνα εἶν' τὸ χωριὸ ἕνα νάχετε καὶ τὸ κόμμα. Σ' τὴν ὑγειά σας!

Αὐτὰ καὶ δυὸ λόγια ποῦ μοῦ σφύριξεν ὁ λοχίας εἰς τ' αὐτί μ' ἐρώτισαν.

Οἱ ἐκτιμηταὶ ποῦ ἐπῆγαν διὰ τὸν πάγον φυσικὰ εἶπαν ὅτι οἱ Παλλαῖοι ἐζημίωσαν φοβερὰ τὸν Γκόλρη καὶ τὸν σύντροφόν του. Ἀμέσως ὁ καπετάνος ἑτοιμάσθη νὰ τοὺς στείλῃ ὅλους μέσα, ὀπισθάγκωνα δεμένους. Πιθανὸν ἡ τιμωρία ποῦ θὰ εἶχαν δι' αὐτὴν τὴν ζημιὰν νὰ μὴν ἦτο τόσον μεγάλη· ἀλλὰ ποῖος ἠξέρει τί ἄλλαις δουλειαῖς θὰ ἔβγαιναν εἰς τὴν μέσην; χρέηεις τὸν εἰσπράκτορα καὶ τὸν ταμίαν, ἐπιτηδεύματα διὰ τὰ ζῶα καὶ τὰ κάρβουνα καὶ ἄλλα χίλια δυὸ ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ μὴν ἐλευθερωθοῦν ποτέ.

Εὔκολα ἐμβαίνει κανεὶς εἰς τὴν φυλακὴν ἀλλὰ πολὺ δύσκολα ἐβγαίνει, ἄμα δὲν ἔχει μάλιστα καὶ κανέναν προστάτην. Ἠμποροῦσαν ὅμως νὰ τ' ἀποφύγουν ὅλ' αὐτά, οὔτε μέσα νὰ πᾶν οὔτε νὰ πληρώσουν τίποτε, παρὰ νὰ κολλήσουν εἰς τὸ κόμμα τοῦ Τσότρα. Δι' αὐτοὺς δὲν ἦτο δύσκολος ἡ ἀπόφασις καὶ τὴν ἔκαμαν γρήγορα γρήγορα. Δὲν εἶνε καλὸ νὰ τὰ βάνῃ κανεὶς μὲ τὸ Δεβλέτι.

Τόρα ἐκάθηντο εἰς τὸ τραπέζι κ' ἔτρωγαν μὲ ὄρεξιν. Εἰς τὰ πρόσωπά των καμμιὰ δὲν ἐφαίνετο συγκίνησις· καμμιὰ λύπη δὲν ἐχάραζεν εἰς τὰ μάτια των διὰ τὸν φίλον, τὸν ὁποῖον ἀρνήθησαν τόσον εὔκολα. Οὔτε τοὺς ἔκοπτε τὴν ὄρεξιν ὁ λογισμὸς ὅτι ἔτρωγαν ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος ἐκέντα κάπως τὴν οἰκογενειακήν τους ὑπόληψιν. Μόνον ὁ Τασὸς ἐφαίνετο κίτρινος σὰν τὸ θειαφοκέρι καὶ συλλογισμένος κάπως· ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι ἦτο ἀπὸ τὸν φόβον του καὶ ἀπὸ τὴν ἀφύσικη κατάστασι τοῦ μυαλοῦ του. Καὶ ὅλοι ἐρρόντιζαν πῶς νὰ δείξουν εἰς τὸν καπετάνον τὴν ἀφοσίωσίν τους εἰς τὸ νέον κόμμα.

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ τραπέζι κ' ἐσηκώθησαν νὰ φύγουν οἱ καλεσμένοι εἶδα τὸν καπετάνον νὰ κράξῃ τὸν γεροντότερον Πάλλαν καὶ τὸν πατέρα τοῦ γαμβροῦ κ' νὰ τοὺς κουβεντιάσῃ κάτι τι κατάμονος.

— Τί θὰ τοὺς κάμῃς· τὸν ἐρώτησα ἅμα ἔφυγαν ὅλοι.

Καὶ αὐτὸς μοῦ ἀπάντησεν ὑπερήφανα:

— Νύχτα αὔριο τοὺς στέλνω 'ς τὴ Λάρσα, 'ς τὸ νέο κομματάρχη τους.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἀθηναϊκὴ Ἠχώ

Ὁ εἰσηγούμενος τὴν κρίσιν τοῦ προπερυσινοῦ Φιλαδελφείου ἔλεγεν ὅτι εἰς χώραν ὅπου ἡ αἰσθητικὴ δὲν διδάσκεται ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, οἱ ποιητικοὶ ἀγῶνες σκοποῦσι τὴν διάδοσιν τῶν αἰσθητικῶν γνώσεων. Ἡ τοιαύτη πρὸς εὕρεσιν σκοποῦ βία — ἀντιπαρετήρησε τότε εὐφυὴς δημοσιογράφος, — ἀποδεικνύει ἀκριβῶς τὸ ὅλως διόλου ἄσκοπον καὶ ἀνωφελὲς τοῦ ἱδρύματος. Μεταξὺ τῶν οὕτως ἀντιθέτων γνωμῶν, εὑρίσκει βέβαια πολὺν καὶ ἐλεύθερον τόπον ὁ θέλων νὰ βαδίσῃ μέσην ὁδόν. Οὔτε τὴν διδασκαλίαν τῆς αἰσθητικῆς εἰμπορεῖ ποτε νὰ ἀναπληρώσῃ εἷς ποιητικὸς διαγωνισμός, δραματικὸς ἢ λυρικός· ἀλλ' οὔτε πάλιν εἰμπορεῖ νὰ μὴ θεωρηθῇ, ὁσονδήποτε ἀτυχὴς καὶ ἂν ἦνε, ὡς κέντρον ἀμίλλης μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυρὸν πρὸς παραγωγὴν πνευματικήν, τὴν ὁποίαν προτίθεται νὰ βραβεύσῃ καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ. Οἱ ἐγκλείοντες εἰς τὰ στήθη τὸ ἱερὸν πῦρ τοῦ ποιητοῦ, ἢ οἱ νομίζοντες μόνον ὅτι τὸ ἐγκλείουν, αἰσθάνονται εἰς ἑκάστην νέαν προκήρυξιν διαγωνισμοῦ, — ὅπως τώρα — μίαν φρικίασιν, ὡς ἐὰν τοὺς ἤγγιζεν ἐλαφρῶς ἡ πτέρυξ τῆς δόξης, φρικίασιν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας οἱ στίχοι ῥέουν καὶ ἐκχειλίζουν. Καὶ ἰδοὺ τέλος πάντων μία ἐργασία ὑπὸ τῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία ποῖος ἠξεύρει ἂν θὰ ἐγίνετο ἄνευ παρορμήσεως τόσον ἄφθονος καὶ πολλάκις τόσον ἐκλεκτή. Τὸ χρηματικὸν ἄθλον καὶ μάλιστα διὰ τὰ παροιμιώδους ἰσχύτητος «ποιητικὰ πουγγιὰ ποῦ ἀνάθεμά τα» εἶνε πειρασμὸς ὄχι εὐκαταφρόνητος· ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἡ ἠθικὴ ἀμοιβή, ἡ ὁποία διὰ τὸν καλλιτέχνην, ὅσῳ διεφθαρμένον καὶ ἂν τὸν φαντασθῆτε ἐν κοινωνίᾳ διεφθαρμένῃ, ἔχει πάντοτε ἀκαταμάχητα θέλγητρα. Ἡ αἴθουσα εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκεται ἡ κριτικὴ ἔκθεσις εἶνε πάντοτε πλήρης ἀκροατῶν φιλομούσων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὄχι ὀλίγαι κυρίαι καὶ δεσποινίδες. Ὅταν εἰς τὸ τέλος ἀποσφραγίζεται τὸ δελτίον καὶ ἀναγινώσκεται τὸ μετ' ἀγωνίας περιμένομενον ὄνομα — τοὐλάχιστον ὑπ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀμύητοι εἰς τὰ φιλολογικὰ μυστήρια δὲν τὸ γνωρίζουν ἢ δὲν τὸ μαντεύουν ἐκ τῶν προτέρων, — τὸ κοινὸν ἐκρήγνυται εἰς χειροκροτήματα καὶ ὑπὸ τὸν θριαμβευτικὸν αὐτῶν πάταγον προσέρχεται μὲ πάλλουσαν καρδίαν ὁ νικητὴς νὰ δεχθῇ μετὰ τῶν ἐπισήμων συγχαρητηρίων τὰ χρήματα καὶ τὸν ἐκ δάφνης στέφανον, κεκοσμημένον διὰ ταινίας κυανῆς. Ἡ στιγμὴ εἶνε ὡραία καὶ ἀξίζει μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ καταδάλῃ κανεὶς ὀλίγον κόπον ἢ νὰ βιψοκινδυνεύσῃ ν' ἀκούσῃ εἰς βάρος του χαριτολογίας ὑπὸ κριτῶν εὐφυολόγων, μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν ἀπολαύσῃ. Ἔπειτ' ἀμέσως ἀρχίζουν τὰ σχόλια καὶ αἱ συζητήσεις. Ἐπί τινα χρόνον ὁ ἐστεμμένος ποιητὴς εἶνε διὰ τὸν φιλολογικὸν μικρόκοσμον τῆς πρωτευούσης καὶ αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας. Θὰ δημοσιευθῇ κάπου ἡ εἰκών του, θὰ τοῦ ζητοῦνται δὲ στίχοι ἀπὸ τὰ περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας, τοὺς ὁποίους θ' ἀναγινώσκουν τότε ἐκ περιεργείας καὶ οἱ οὐδέποτε ἀνεχθέντες ποιήματα. Ὅλ' αὐτά, ἑκτὸς τῶν πάντοτε καλῶν χρημάτων, εἶνε διὰ τὸν νέον μάλιστα τὸν ἀρχίζοντα τὸ στάδιόν του, μία βάσις ζηλευτή, ἐφ' ἧς εἰμπορεῖ νὰ στηρίξῃ τὴν μέλλουσαν ἐργασίαν του.

*

Ἀλλ' αὐτὸ μόνον· διότι ἡ εἰς διαγωνισμὸν βράβευσις καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶνε τίτλος ἐπαρκὴς ν' ἀναδείξῃ ἕνα ποιητήν. Πρῶτον ὅτι ὁ κόσμος εὐκόλως λησμονεῖ· ἔπειτα κρίνει καμμίαν φορὰν καὶ σταθμίζει τὰ πράγματα, ὅταν δὲν εἶνε δύσκολον νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ νίκη δὲν προέρχεται πάντοτε ἐκ τῆς ἱκανότητος τοῦ ποιητοῦ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῶν κριτῶν, ἢ ἐκ τῆς μηδαμινότητος τῶν συναγωνιστῶν του ἢ καὶ καμμίαν φορὰν — ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε πάντοτε φιλοκατήγορος — ἐκ περιστάσεων· ξένων ὅλως διόλου καὶ πρὸς τὴν ποίησιν καὶ πρὸς τὴν ἱκανότητα... διότι σπανίως παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Σίλλερ, δὲν ἐβεβηλώθη περὶ κοινὰ μέτωπα ὁ ἱερὸς στέφανος τῆς δόξης. Ἀλλ' ἂν τοιοῦτόν τι συμβαίνῃ ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον, δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον ὡς πρὸς τὸν κλάδον. Ἔλεγα ὅτι οἱ διαγωνισμοὶ εἶνε πάντοτε ἓν κέντρον τὸ ὁποῖον δίδει ὤθησιν καὶ ζωήν· θὰ ηὐχόμην νὰ εἴχομεν καὶ ἄλλους ἀκόμη, ἔστω καὶ ἂν ἐτελοῦντο ὑπὸ συνθήκας δυσμενεστέρας τῶν συνήθων, μὲ κριτὰς ὀπισθοδρομικωτέρους καὶ μὲ ὅρους ἀτυχεστέρους. Διότι καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ σκάνδαλον κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ, ἡ δὲ προσοχὴ τῶν πολλῶν, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν κατορθοῦται νὰ ἐπισπᾶται, δὲν εἶνε ποτὲ ἐπιζήμιος δι' ἕνα κλάδον. Ὡς παράδειγμα εἰμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὁ καὶ πάλιν πρό τινων ἡμερῶν προκηρυχθεὶς Λυρικὸς Ἀγὼν τῶν Φιλαδελφέων. Ἡ τελευταία ἔκθεσις τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου, ἐν ᾗ τόσαι περὶ γλώσσης ἰδέαι, θεωρούμεναι ἤδη ὡς γεγηρακυῖαι, ἀνεφάνησαν ἐξωραϊσμέναι καὶ νεάζουσα, προὐκάλεσε σχόλια καὶ συζητήσεις καὶ ἀνεθέρμανε κάπως τὸ ὑπὲρ τῆς νεωτέρας φιλολογίας ἐνδιαφέρον, συνέσφιγξε δ' ἔτι μᾶλλον τοὺς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῶν νέων ἰδεῶν, ὅσον ἴσως δὲν θὰ τὸ ἔκαμνεν ἡ ὑπό τινος τῶν παλαιῶν καὶ ἐπιμόνων λογίων ἐπικρότησις τοῦ ἀναπλαστικοῦ των ζητήματος.

Αἱ ἀνωτέρω σκέψεις εἶνε γενικαί, ἀφορῶσαι εἰς ὅλους τοὺς παρ' ἡμῖν διαγωνισμούς, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς νέας προκηρύξεως τοῦ Φιλαδελφείου. Ὅσον ἀφορᾷ τώρα εἰς τοῦτον καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ μικρὸν φιλολογικοκοινωνικὸν σκάνδαλον, τὸ ὁποῖον αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα μᾶς ἀπησχόλησεν ὀλίγον, ἡ ταπεινή μας γνώμη, μάλιστα μετὰ τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἄρθρον τοῦ ἀγωνοθέτου, εἶνε ὅτι ἔχουν ὅλοι δίκαιον. Ἔχει δίκαιον ὁ κ. Παλαμᾶς νὰ νομίζῃ ὅτι εἶνε σχολαστικὸν καὶ ἄλογον τὸ τρίτον ἄρθρον τῆς προκηρύξεως τὸ ἐπιτρέπον εἰς τὸν ποιητὴν νὰ μεταχειρισθῇ ἢ τὴν καθαρεύουσαν, τὴν ψυχρὰν γλῶσσαν τῶν λογίων, ἢ τὸ πτωχὸν ἰδίωμα τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, ἀποκλειομένης τῆς χρήσεως τῆς ἀληθοῦς φιλολογικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν καὶ διέπλασαν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ποιηταί μας ἀπὸ τοῦ Σολωμοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου στερθέντος εἰς τὸν Φιλαδέλφειον. Ἔχει δίκαιον νὰ τὴν ἀποκαλῇ κοραϊστικὴν αὐτὴν τὴν γλῶσσαν ὁ κ. Βλάχος, ὡς ἀνὴρ λόγιος, ἔχων τὴν φιλοδοξίαν ἀλλὰ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἔχῃ γνώμην ἰδικήν του, ἀντίθετον τῆς τῶν φιλολογικῶν του ἐχθρῶν. Ἔχει δὲ περισσότερον παντὸς ἄλλου δίκαιον ὁ κ. Θ. Ν. Φιλαδελφεὺς ν' ἀσπάζεται τὴν γνώμην ταύτην καὶ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Βλάχου νὰ προκηρύσσῃ τὸν διαγωνισμόν, τὸν ὁποῖον παραλαμβάνει παρὰ τοῦ πατρός του. Καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσῃ, ὅταν ἀξιοῖ ὅτι πρέπει νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς ὅλους τοὺς ὅρους οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν διαγωνισμόν τ ο υ, ἀλλέως δικαίωμά των εἶνε νὰ μὴ διαγωνισθῶσι. Τὸ κατ' ἐμέ, ὁ μόνος ὁ ὁποῖος εἰς αὐτὴν τὴν ἱστορίαν θὰ ἔχῃ ἄδικον καὶ πολὺ μεγάλον, θὰ εἶνε ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παρὰ τὰς κλίσεις καὶ τὰς πεποιθήσεις του καὶ μόνον χάριν τῶν χιλίων ἢ τῶν πεντακοσίων δραχμῶν τοῦ γέρατος, βιάσῃ τώρα τὸν ἑαυτόν του νὰ γράψῃ ἀμιγῆ καθαρεύουσαν ἢ δημοτικήν, ἢ λάβῃ τὸ ἀνάγωγον θράσος νὰ στείλῃ ποιήματα εἰς τὴν ἰδικήν του πάλιν γλῶσσαν τὴν παρδαλήν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀγωνοθέτης ἀποκλείει ρητῶς. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν θὰ ταχθῇ καὶ ἐκεῖνος τῶν λογίων, ὁ ὁποῖος, χωρὶς νὰ νομίζῃ τὸν Ζαλοκώσταν ὡς τὸν κορυφαῖον τῶν ποιητῶν μας, χάριν ἁπλῆς φιλοδοξίας θὰ δεχθῇ νὰ γίνῃ κριτὴς τοῦ Ἀγῶνος αὐτοῦ. Ἂν ὅμως ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἢ ὁ κριτικὸς περιορισθῇ νὰ παρατηρήσῃ ὅτι τὸ φιλολογικὸν ἵδρυμα, οἷον ἐννοεῖ νὰ τὸ συνεχίσῃ ἑνὸς ἀντιπρόσωπος τῆς δυναστείας, πολὺ ὀλίγον καὶ μᾶλλον ἀρνητικῶς θὰ ὠφελήσῃ τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, αἴ τότε καὶ αὐτὸς πιθανὸν νὰ ἔχῃ δίκαιον...

*

Ἔγραφον ἀκόμη τἀνωτέρω, ὅτε ἔλαβον ἐν κομψὸν τεῦχος μὲ γλυκὺ θαλασσινὸν ἐξώφυλλον. Ὁποία σύμπτωσις! Εἶνε ἡ Θάλασσα, ἡ λυρικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ν. Δαμιανοῦ ἡ βραβευθεῖσα ἐν τῷ Φιλαδελφείῳ τοῦ 1891. Χωρὶς νὰ κρίνω τὸν νεαρὸν ποιητήν, — διότι δὲν εἶνε ἔργον μου — ὀφείλω, ἴσα ἴσα διότι εἶνε φίλος μου ἀγαπημένος, νὰ εἴπω ἀπροκαλύπτως ὅτι εἰς μίαν σύμπτωσιν μόνον ὀφείλεται ἡ βράβευσις τῆς συλλογῆς του: εἰς τὸ ὅτι ἡ γλῶσσά του, ἀνάλογος πρὸς τὸ ὁμοιόμορφον, τὸ τετριμμένον, τὸ κοινὸν καὶ ἴσως πτωχὸν τοῦ θέματός του, ἔτυχε δημοτικὴ ἄνευ πολλῶν τολμηρῶν ἀναμίξεων καὶ ἀνωμαλιῶν καὶ εἰς τὸ ὅτι κριτὴς τοῦ ἀγῶνος ἔτυχεν ὁ κ. Βλάχος, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνωτέραν καὶ μᾶλλον προηγμένην δημοτικὴν τῶν ἄλλων ποιημάτων ἀποκρούει ὡς κοραϊστικήν. Ἄλλως εἰς τὸν Ἀγῶνα τοῦ 91 εἶχον ὑποβληθῆ ἔργα ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τῆς Θαλάσσης καὶ ὑπὸ δικαιοτέρου κριτηρίου μόλις ἐπαίνου θὰ ἠξιοῦτο ὁ πρωτόπειρος, τοῦ ὁποίου ἔσπευσαν νὰ στέψωσι τοὺς νεαροὺς κροτάφους. Πρέπει ὅμως νὰ ἦμαι εὐχαριστημένος ὅτι ἐπὶ τὸν κ. Δαμιανὸν ἔτυχεν ὁ κλῆρος αὐτός, ὁ ὁποῖος θὰ ἔβλαπτεν ἴσως πολύ. Ὅσοι γνωρίζουν τὸν ποιητὴν ἢ ὅσοι θὰναγνώσουν τὴν Θάλασσάν του ἐλπίζω νὰ συμφωνήσουν μὲ τὴν γνώμην μου. Εἶνε νέος μὲ συμπαθῆ καὶ ἀγαθὴν φυσιογνωμίαν, πλήρης αἰσθήματος, ἁγνός, τρυφερός, ταπεινός. Ἀπὸ καμμίαν τιμὴν δὲν παρασύρεται καὶ δὲν ὑπερηφανεύεται. Θὰ καλλιεργήσῃ βεβαίως τὴν τέχνην, τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τόσῳ πρώϊμα δείγματα ἐπιτυχίας ἔδωκε, μὲ τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὴν μετριοφροσύνην τοῦ ἀληθοῦς καλλιτέχνου, ὁ ὁποῖος οὔτε ἀπὸ τὸ ἔργον του εἶνε ποτὲ εὐχαριστημένος, οὔτε σταματᾷ ὑπέρφρων καὶ ἀκατάδεκτος εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἔφθασεν, ὅσῳ καὶ ἂν τὸ νομίσουν οἱ ἄλλοι ὑψηλόν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ[1]

Ὁ Κονδιλάκ, ὁ Ἑλβέτιος, ὁ Δαλαμβέρτ, οἱ Ἐγκυκλοπαιδισταὶ ἐν γένει καὶ πρὸ πάντων ὁ Βολταῖρος κηρύττουσι φανερὸν πόλεμον κατὰ τῶν χριστιανικῶν δογμάτων. Τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐγέννησε τὸν λεγόμενον θεολογικὸν ὀρθολογισμὸν τῆς Γερμανίας (Rationalismus), ὅστις ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπῆρξε τὸ δεσπόζον θεολογικὸν σύστημα ἐν Γερμανίᾳ.

Τί εἶναι ὁ θεολογικὸς ὀρθολογισμὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος; Ὁ ὀρθολογισμὸς εἶναι συμβιβασμός (modus vivendi) τῆς χριστιανικῆς θεολογίας πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν τότε πνεῦμα τοῦ αὐτονόμου κηρυχθέντος ἀνθρωπίνου νοὸς ἢ ὀρθοῦ λόγου δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων. Εἶναι μὲν κατὰ τὸν ὀρθολογισμὸν πηγὴ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἡ ἁγία Γραφή, καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται θεόπνευστος, ἀλλ' ὁ ὀρθὸς λόγος (ratio) πρέπει νὰ κρίνῃ τί ὡς ἡ οὐσία τῆς Γραφῆς δέον νὰ θεωρῆται καὶ τί ὡς πάρεργον καὶ δευτερεῦον. Ἡ θεοπνευστία περιωρίζετο εἰς τὸ πρῶτον, δηλ. τὴν οὐσίαν. Ἐννόουν δὲ τὴν θεοπνευστίαν ὡς ἁπλῆν τινα θρησκευτικὴν ἔμπνευσιν ὁμοίαν πρὸς τὴν ποιητικὴν ἔμπνευσιν τῶν ποιητῶν. Ὡς οὐσίαν δὲ τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐδέχοντο τὰς γενικὰς θρησκευτικὰς ἰδέας περὶ Θεοῦ, προνοίας, πνευματικότητος τῆς ψυχῆς καὶ ἀθανασίας αὐτῆς, τὰς δυναμένας διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου νὰ ἐννοηθῶσι καὶ ἀποτελούσας τὴν φυσικὴν καλουμένην θρησκείαν, μεθ' ἧς ἔλεγον ὅτι συνταυτίζεται ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. Τοιουτοτρόπως ἐξήγουν καὶ μετεχειρίζοντο τὴν Γραφὴν ὡς θὰ ἐξήγουν καὶ μετεχειρίζοντο πᾶν ἄλλο τῆς ἀρχαιότητος βιβλίον. Ἐν τοιούτῳ ὀρθολογιστικῷ πνεύματι ἐξήγησαν καὶ ἠρεύνησαν τὴν Γραφὴν ὁ *Ἐρνέστη*, ὁ *Βέτστειν*, ὁ *Σέμλερ*, ὁ *Μιχαέλης* καὶ ὁ *Ἔϊχορν*. Πρὸ πάντων ὅμως κρότον ἐποίησεν οὕτως ἐξηγῶν τὰς Γραφὰς ὁ ἐν Ἑιδελβέργῃ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας *Παῦλος*, τὰ ὑπερφυσικὰ γεγονότα τὰ ἐν αὐτῇ μνημονευόμενα ζητῶν διὰ βεβιασμένου καὶ γελοίου πολλάκις τρόπου φυσικῶς νὰ ἑρμηνεύσῃ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπραγματεύοντο οἱ ὀρθολογισταὶ οὗτοι καὶ τὴν χριστιανικὴν δογματικήν. Ἀπογυμνοῦντες τὸν χριστιανισμὸν παντὸς ὑπερφυσικοῦ στοιχείου ἔπλασαν φυσικήν τινα, μηδὲν ὑπὲρ λόγον καὶ ὑπὲρ τοὺς φυσικοὺς νόμους περιέχουσαν χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Αἱ κυ-

1 Ἴδε σελ. 181

Ε. Α. ΦΡΗΜΑΝ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΓΡΩΝ

ριώτεραι ἰδέαι των περίπου ἦσαν αἱ ἑξῆς. Ὑπάρχει Θεὸς ποιήσας τὸν κόσμον καὶ προνοῶν περὶ αὐτοῦ. Οἱ ἄνθρωποι ἀποπλανηθέντες ἀρνῆκαν τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἐξηχρειώθησαν. Εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν ὡδήγησε τὸν κόσμον ὁ Χριστὸς διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀρετῆς του, ἧς ἐπισφράγισις ὑπῆρξεν ὁ θάνατός του. Σώζεται ὁ ἀκολουθῶν τὸν Χριστὸν καὶ ἐμφορούμενος τοῦ πνεύματός του. Ἡ λατρεία ἀποτελεῖται ἐκ συμβολικῶν πράξεων. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος. Οἱ κυριώτεροι δογματικοὶ τῆς σχολῆς ταύτης ὑπῆρξαν ὁ *Ρὸὲρ* καὶ ὁ *Βεγσχέϊδερ*.

Κατὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ τούτου ἠγέρθησαν ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πολλοὶ ἄλλοι γερμανοὶ θεολόγοι, ἐλέγχοντες τοὺς ὀρθολογιστάς, ὅτι διαστρέφουσιν οὕτω τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἀρνούμενοι τὸ ὑπερφυσικόν· ὅτι αἱ ἐξηγήσεις των τῆς Γραφῆς ἦσαν βεβιασμέναι· ὅτι ὁ ἀνθρώπινος λόγος εὐκόλως ἀπατώμενος δὲν δύναται νὰ χρησιμεύῃ ὡς κανὼν καὶ μέτρον τῆς διδασκαλίας τῆς Γραφῆς· ὅτι τοιουτοτρόπως καθιστῶσιν ἀβεβαίας τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις καὶ ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν ἀπιστίαν. Ἡ Γραφὴ ἔλεγον περιέχει τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, ὅ,τι ἄρα διδάσκει, πρέπει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ παραδέχηται ὡς ἀλήθειαν, καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπερβαίνῃ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις αὐτοῦ· διότι τὸ πεπερασμένον πνεῦμα δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ τὸ ἄπειρον· οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ θρησκείᾳ μένουσι πολλὰ ἄλυτα καὶ μυστηριώδη ζητήματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ σφαίρᾳ τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως. Οἱ θεολόγοι οὗτοι ὡς παραδεχόμενοι τὸ ὑπερφυσικόν, τὰ ὑπερφυσικὰ δηλ. γεγονότα τῆς Γραφῆς καὶ τὰ ὑπὲρ λόγον δόγματα αὐτῆς, ἐκλήθησαν *ὑπερφυσικοί* (Supranaturalistae), ἡ δὲ ἀρχὴ των Supranaturalismus. Δὲν ἐνέμενον ὅμως καὶ οὗτοι πιστοὶ ἐντελῶς εἰς τὸν ἀρχαῖον λουθηρανισμὸν τοῦ ΙϛΙ καὶ ΙΖΙ αἰῶνος, ἀλλὰ ποιοῦντες πολλὰς παραχωρήσεις ἐν ταῖς λεπτομερείαις εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ἀπέκλινον ἐν πολλοῖς τοῦ αὐστηροῦ προτεσταντισμοῦ. Οἱ κυριώτεροι τῶν ὑπερφυσικῶν τούτων θεολόγων ὑπῆρξαν ὁ *Χάν*, ὁ *Ρέϊνχαρτ*, ὁ *Στὸρρ* καὶ ὁ *Βρέτσχνεϊδερ*. Κοινὸς δὲ χαρακτὴρ καὶ τῶν δύο τούτων θεολογικῶν σχολῶν τοῦ ΙΗΙ αἰῶνος ὑπῆρξεν ἔνθεν μὲν ἡ ἐπιπολαιότης, ἡ ἔλλειψις ἀκριβοῦς ἐξηγήσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εὐρείας μελέτης τῆς ἱστορίας καὶ βαθείας φιλοσοφικῆς ἐξετάσεως τῶν δογμάτων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἑτέρωθεν δὲ τὸ ὅτι περιώριζον ἀμφότεραι τὸν χριστιανισμὸν εἰς ξηράς τινας διδασκαλίας ἢ ἰδέας, μηδόλως λαμβάνουσαι ὑπ' ὄψιν τὸν πρακτικὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ μεγάλου αὐτῆς παρελθόντος ἢ τῆς ἱστορίας αὐτῆς.

Ἐρθάσαμεν εἰς τὸν *παρόντα αἰῶνα*. Ὁ παρὼν αἰὼν εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῆς γερμανικῆς θεολογίας. Ἡ ἀκμὴ αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν πνευματικὴν ἀκμήν, εἰς ἣν εἰσῆλθεν ἡ Γερμανία ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οἱ μεγάλοι αὐτῆς φιλόσοφοι ἀπὸ Καντίου καὶ ἐντεῦθεν, οἱ μεγάλοι αὐτῆς ποιηταί, ἱστορικοί, φιλόλογοι, φυσιολόγοι καὶ λοιποὶ ἐπιστήμονες ἀνέδειξαν τὴν Γερμανίαν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα χώραν τῆς ἐπιστήμης κατ' ἐξοχὴν καὶ ἔδωκαν αὐτῇ τὴν ἡγεμονίαν ἐν τοῖς γράμμασιν, ἣν ἅπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος σήμερον ἀνομολογεῖ. Ἐν τοιούτῳ πνευματικῷ ὀργασμῷ, ἐν τῷ μέσῳ τοσαύτης ἐπιστημονικῆς ζωῆς ἦτο ἐπόμενον, ὅτι ἔμελλεν ἡ γερμανικὴ θεολογία νὰ λάβῃ νέαν ζωὴν καὶ νὰ ὑψωθῇ εἰς ὃ σημεῖον σήμερον εὑρίσκεται. Εἰς τὰ αἴτια ταῦτα τῆς κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἀκμῆς τῆς γερμ. θεολογίας δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ κατὰ τοὺς ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος ἀγῶνας ἐξέγερσις τοῦ πατριωτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ τῶν γερμανῶν αἰσθήμα-

τος. Οἱ Γερμανοί, ὅπως καὶ οἱ Γάλλοι μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σατωβριάνδου, τοῦ Δεμαίστρου καὶ τοῦ Βονάλδου, ἤρξαντο ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος νὰ ἐπιστρέφωσιν ἀπὸ τῆς προτέρας ἀπιστίας ἢ θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων των, ἣν ἐθεώρησαν ὡς πολύτιμον ἐθνικὸν κτῆμα, οὗ ἡ ἐγκατάλειψις ἐνομίσθη μία τῶν αἰτιῶν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν καταπτώσεως. Οὕτως ἐξηγεῖται πῶς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος νέα ζωὴ ἐμφανίζεται ἐν τῇ γερμανικῇ θεολογίᾳ. Ἐκεῖνος δὲ ὅστις ἐγκαινίζει καὶ εἰσάγει τὴν ἀκμὴν ταύτην ἐν αὐτῇ, εἶναι ὁ μέγας ἀληθῶς Σχλεϊερμάχερος, ἀνὴρ εὐρυτάτης μαθήσεως καὶ ἰσχυροτάτου νοός, ὅστις καθ' ἣν ἐποχὴν ἐδίδασκεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου ὁ Ἔγελος φιλοσοφίαν, ἐδίδασκεν αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ κατὰ πάντα ἐφάμιλλος αὐτοῦ θεολογίαν (ἀπέθ. 1834). Ἡ πολυμάθεια τοῦ Σχλεϊερμαχέρου ἦτο ἔκτακτος. Ἦτο νοῦς φιλοσοφικός, ἐδίδε δὲ ἐκτὸς τῶν θεολογικῶν μαθημάτων καὶ φιλοσοφίας μαθήματα· ὡς γνωστὸν ἐξεπόνησε τὴν ἀρίστην μετάφρασιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ θείου Πλάτωνος. Ἡ μετάφρασις αὕτη θαυμάζεται παρὰ πάντων, νομιζομένη ὑπερτέρα τῆς ὑπὸ τοῦ Cousin εἰς τὸ γαλλικὸν συγχρόνου σχεδὸν μεταφράσεως αὐτῶν. Ἦτο φιλόλογος δεινὸς καὶ κριτικὸς ἐμβριθής, συνάμα δὲ κάτοχος εὐρυτάτων ἱστορικῶν γνώσεων. Οὕτω κατηρτισμένος ὢν ἦτο ὁ Σχλεϊερμάχερος ὁ ἀνήρ, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἀναμορφώσῃ ῥιζικῶς τὴν γερμανικὴν θεολογίαν καὶ νὰ δώσῃ αὐτῇ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα. Διέφερε δὲ τῶν ὀρθολογιστῶν καὶ τῶν ὑπερφυσικῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐφρόνει, ὅτι ἡ θεολογία δὲν εἶναι μόνον σύνολον θρησκευτικῶν τινων ἰδεῶν, ἃς ἕκαστος αὐθαιρέτως δύναται νὰ πλάττῃ, ἀλλὰ πρέπει ὁ θεολογῶν ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς ζώσης θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν συγχρόνων του νὰ ἐκφράζῃ τὴν κοινὴν τῆς ἐκκλησίας του πίστιν, ἔχων ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν Γραφὴν καὶ τὸ παρελθὸν ἢ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας του, ἐξ ἧς ἐπήγασε τὸ παρόν. Τὴν Γραφὴν δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐρευνᾷ ὁ θεολόγος κατὰ βάθος διὰ πάντων τῶν ἐπιστημονικῶν μέσων, χρώμενος πᾶσι τοῖς ἐπιστημονικοῖς βοηθήμασι, ἅτινα παρέχουσιν αἱ πρόοδοι τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει ἁπλῶς νὰ μεταδίδῃ ὅ,τι ἄλλοτε ἐδιδάχθη, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζῃ πῶς ἐννοεῖ τοῦτο ἡ νῦν ζῶσα συνείδησις τῆς ἐκκλησίας του καὶ ταύτης πιστῶς τὰς ἀποφάνσεις νὰ ἀποτυπώνῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸν χριστιανισμὸν τοῦ παρόντος τοῦ ἐκ τοῦ παρελθόντος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν χρόνων καὶ κατόπιν τῶν διαφόρων περιστάσεων καὶ ἐπιρροῶν προκύψαντος. Δὲν εἶναι δὲ ὁ χριστιανισμὸς ἁπλῶς νέαι τινὲς ἰδέαι διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων διδαχθεῖσαι, ἀλλὰ κυρίως νέα θρησκευτικὴ ζωὴ διαχυθεῖσα ὡς ἀπὸ πολυχεύμονος πηγῆς ἀπὸ τοῦ θείου προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ζωὴ αὕτη μετέδωκεν εἰς τὸν κόσμον νέας δυνάμεις καὶ ἀνώρθωσεν αὐτὸν ἠθικῶς. Τὸ νέον τοῦτο θρησκευτικὸν αἴσθημα, τὴν νέαν ταύτην ζωήν, ὅπως αἰσθάνονται καὶ ζῶσιν αὐτὴν οἱ νῦν χριστιανοὶ τῆς ἐκκλησίας, ᾗ ἀνήκει ὁ θεολόγος, πρέπει οὗτος νὰ ἐκφράζῃ καὶ ἀπεικονίζῃ διὰ τῆς διδασκαλίας του. Αἱ περὶ πολλῶν ἀντικειμένων γνῶμαι τοῦ Σχλεϊερμαχέρου ἔχουσί τι τὸ κυμαινόμενον καὶ ἀβέβαιον. Αἱ περὶ Θεοῦ ἐκφράσεις του πδ. χ. κυμαίνονται μεταξὺ πανθεϊσμοῦ καὶ θεϊσμοῦ· ἡ δὲ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλία του εἶναι ἀόριστος. Περὶ αὐτοῦ ἐδίδασκεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπῆρξε ζωηροτάτη ἡ περὶ Θεοῦ συνείδησις, ὅπερ κατ' αὐτὸν ἰσοδυναμεῖ τῷ ὅτι ἐνῴκει ἐν αὐτῷ ὁ Θεός, διότι καὶ κατὰ Ἔγελον πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ ὁποίου ὡμοίαζον πολὺ αἱ φιλοσοφικαὶ αὐτοῦ ἰδέαι, τὸ νοεῖν καὶ εἶναι συνταυτίζονται. Ἕνεκα τῆς ἀοριστίας ταύτης τῶν ἰδεῶν του ἡ μεγάλη ἐπιρροή, ἣν ἐξήσκησεν ὁ Σχλεϊερμάχερος, δὲν προήρχετο κυρίως ἐκ τῶν νέων ἰδεῶν του, ὅσον ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος, μεθ' οὗ πραγματεύεται ἀείποτε τὰ διάφορα ἀντικείμενα, ζητῶν νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς αὐτὰ καὶ μεταχειριζόμενος πρὸς τοῦτο πάντα τὰ δυνατὰ ἐπιστημονικὰ μέσα. Ἐπραγματεύθη δὲ περὶ πάντων τῶν θεολογικῶν μαθημάτων καὶ ὑπέδειξεν ἐν πᾶσι νέας μεθόδους πρὸς ἐξέτασιν αὐτῶν. Πρῶτος αὐτὸς διὰ τοῦ συγγράμματός του «Ἔκθεσις τῆς σπουδῆς τῆς θεολογίας» ὑπέδειξε τὸν ἐσωτερικὸν ὀργανισμὸν καὶ τὸν σκοπὸν ἑκάστου κλάδου τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Διὰ δὲ τοῦ συγγράμματός του «Ἡ χριστιανικὴ πίστις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας» πρῶτος ἐπραγματεύθη ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον τὰ δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ, προσπαθῶν νὰ ἀνευρίσκῃ τὸν θρησκευτικὸν πυρῆνα ἑκάστου δόγματος τὸν περιεχόμενον ἐν τῇ δογματικῇ διατυπώσει αὐτοῦ ἢ τῇ ἐξωτερικῇ μορφῇ του. Ὁ αὐτὸς συνέγραψε καὶ Χριστιανικὴν Ἠθικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ἡρμήνευσε δὲ μετὰ κριτικωτάτου πνεύματος πολλὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὁ Σχλεϊερμάχερος ὑπῆρξε καὶ λαμπρὸς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ, οἷον μαρτυροῦσι καὶ οἱ λόγοι του. Τοιοῦτος γενόμενος ὁ Σχλεϊερμάχερος καὶ τοιαύτην σημασίαν ἔχων δικαίως καλεῖται ὁ πατὴρ τῆς νεωτέρας γερμανικῆς θεολογίας.

[Ἕπεται τὸ τέλος] Α. ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ[1]

Β' — Πρῶτες ἀγάπες καὶ πρῶτοι πόνοι

Τώρα πιὰ ἔννοιωθα τὸν ἑαυτό μου. Ἤξερα πῶς εἴμαστε φτωχοί, πως πρέπει νὰ δουλεύῃ κανεὶς γιὰ νὰ ζήσῃ, πῶς γι' αὐτὸ δούλευε ἡ μάνα μου, καὶ πῶς σὰ μεγαλώσω θὰ δουλεύω καὶ γώ. Δηλαδὴ τἄξερα, καθὼς ἤξερα πῶς τὸ βράδυ βασιλεύει ἡ ἥλιος. Τὸ *γιατί* τους δὲν τὸ ἀπείκαζα. Τὸ *γιατὶ* γλυκοχαράζει στὸ νοῦ μας κατόπι, κι αὐτὸ ὄχι πάντα. Στὰ παιδιακήσια μας χρόνια τὰ παίρνουμε ὅλα καθὼς φαίνουνται. Μαζεύουμε ζωγραφιές, καὶ τίποτις ἄλλο. Μὰ αὐτὸ δὲν πάει νὰ πῇ πῶς δὲ νοιώθουμε κόσμο. Παιδὶ δὲν εἶναι ποῦ δὲ σκαρώνει ἕνα μικρόκοσμο γύρω του, μὲ τοὺς φίλους του, μὲ τοὺς ἐχτρούς του, ἄλλους νὰ τὸν κατατρέχουν, κι ἄλλους νὰ τὸν διαφεντεύουν. Παιδὶ δὲν εἶναι ποῦ δὲν ἔχει τὶς συλλογές του, τὶς πίκρες, τὶς στενοχώριες. Ποιὸς δὲ θυμᾶται ἕνα σπάσιμο παιχνιδιοῦ, ἕνα φταίξιμο ποῦ δὲν κρύβεται, ποιὸς δὲν ἔννοιωσε ἕνα κορτερὸ μαχαιράκι στὴν καρδιά του σὰν ἔρευγε κανένας ἀγαπημένος ἀπὸ τὸ σπίτι ἢ κι ἀπὸ τὴ γειτονιά! Ἐγὼ τὸν θυμοῦμαι ἀκόμα τὸ φίλο μου τὸ Ζανούλη σὰν ταξίδευε γιὰ τὴ Λῆμνο μὲ τὸν πατέρα του. Τὰ πύρινά μου ἔκλαψα τότες. Μὲ συμπόνεσε ἡ καημένη ἡ μάνα μου καὶ μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά της. Δὲ μοῦ πολυῆρθε αὐτὸ τὸ χάδεμα. Μ' ἔπαιρνε γιὰ μωρό, καὶ μένα ραγίζουνταν τὰ σηκότια μου. Εἴτανε βράδυ σὰ μὲ πλάκωσε αὐτὴ ἡ θλίψη. Ἡ Ἀννοῦλα, μὲ τ' ἀνασκουμπωμένα μανίκια καὶ μὲ τὴν ἄσπρη ποδιά, ἡ ξανθομαλλοῦ μου ἡ σουσουράδα, συγύριζε τὸ τραπέζι καὶ τραγουδοῦσε. Εἶχε βγῇ ἕνα καινούριο τραγούδι τῆς Λενιώς τοῦ Καλαφάτη, καὶ γύρευε νὰ τὸ μάθῃ. Ἡ μάνα μου, γιὰ νὰ μὲ βγάλῃ ἀπὸ τὸ μεράκι, ἄρχισε νὰ μοῦ δηγᾶται τὴν ἱστορία τοῦ τραγουδιοῦ. Μοῦ παράστηνε κάτι ἀγριαθρώπους ποῦ ἔρχονται κάποτες ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ φέρνουν τὸ χαλασμὸ στὸ νησί. Πατοῦνε σπίτια καὶ πύργους, σκοτώνουνε χριστιανοὺς, κλέβουν τὰ παιδιά τους, καὶ φεύγουν καὶ πᾶν πίσω στὴν Ἀνατολή.....

Ἔρριξα σὰν τὰ πρωτοάκουσα ὅλ' αὐτά. Πατοῦνε, σκοτώνουν, κλέβουν! καινούρια λόγια γιὰ μένα, ποῦ χωρὶς νὰ τὰ καλονοιώθω πέφτανε σὰν πέτρες ἀπάνω στὸ μικρό μου κεφάλι. Ξέχασα τὴν ἱστορία τῆς Λενιώς, κι ἄρχισα νὰ ρωτῶ τὴ μακαρίτισσα γίλιω λογιῶν πράματα: Γιατὶ τοὺς ἀφίνουμε τοὺς λεγάμενους καὶ κάνουν αὐτὲς τὶς τρομερὲς ἀταξίες; Γιατὶ δὲν τοὺς τιμωροῦμε; Πῶς δὲν τὸ λέμε τοῦ Δεσπότη νὰ τοὺς ἀρορίσῃ;... Καὶ γιατὶ τὰ κλεμμένα παιδιὰ δὲν παίρνουν ἕνα καϊκι νὰ γυρίσουν πίσω στὸν τόπο τους;

Κ' ἡ μακαρίτισσα μ' ἕνα χαμόγελο μοῦ τὰ ξηγοῦσε ὅλα ὑπομονητικά, πῶς αὐτοὶ εἶναι πιώτεροι ἀπὸ μᾶς,.... ἔχουν ἅρματα,.... εἶναι ἀφεντάδες,.... καὶ μεῖς,.... ἐμεῖς ἄλλο φίλο δὲν ἔχουμε παρὰ τὸ Θεό, κι' ὁ Θεὸς θὰ μᾶς γλυτώσῃ μιὰ μέρα... καθὼς μᾶς γλύτωσε πρόπερσι ἀπὸ τὸ θανατικό.

Αὐτὴ ἡ προφητεία μὲ θεράπεψε. Ὁ Θεὸς θὰ μᾶς γλυτώσῃ. Ἕνα φύσημα, καὶ θὰ τοὺς πετάξῃ ὅλους μέσα στὴ θάλασσα. Κι' ἄλλο ἕνα θάμα, ποῦ δὲ θὰ μᾶς πετάξῃ καὶ μᾶς μὲ τὸ ἴδιο φύσημα! Ἐμεῖς θὰ καθούμαστε στὰ μιντέρια, κι αὐτοὶ θὰ πετοῦν. Καὶ τότες θὰ βγαίνουμε στοὺς κάμπους χωρὶς φόβο νὰ μὴ μᾶς κλέψουν.

— Ὡς τόσο τί τὴν ἔκαμαν τὴ Λενιώ; ρωτῶ ἄξαφνα.

Ἐκείνη τὴν ὥρα, νὰ σου καὶ μπαίνει μέσα ὁ Γερο-Βασίλης. Ὁ Γερο-Βασίλης εἶχε παρμένο ἀποκοπὴ τὸ κτῆμα μας τὴν ἀγαπημένη αὐτὴ ἐξοχὴ ποῦ τὴ λένε Μεσοβούνι. Ἐρχότανε συχνὰ στὸ σπίτι τὸ βράδυ, καὶ δειπνοῦσε μαζί μας. Εἴταν πρόσχαρος γέρος, εἶχε λίγα λόγια μὲ τοὺς ξένους, πολλὰ μὲ τοὺς δικούς του. Μποροῦσε νὰ πηδήξῃ καὶ μέσα σὲ πηγάδι νὰ γλυτώσῃ ἕνα σκυλί, μὰ εἴταν καλὸς καὶ νὰ βγάλῃ τ' ἄντερα ἑνὸς κλέφτη ἂν τὸν ἔπιανε μέσα στ' ἀμπέλι. Κατοικοῦσε μέσα στὸ κτῆμα, στὸ ἴδιο καλύβι ποῦ γράφουνται τώρα αὐτὲς οἱ φυλλάδες, χτισμένο σὲ χρόνους ποῦ δὲν τοὺς ἔρταζε μήτε κείνος, κοντὰ στὶς κρεββατὲς ποῦ χωρίζουν τὸ χωράφι ἀπὸ τ' ἀμπέλι. Μὰ τώρα εἴτανε χειμῶνας, καὶ τὸ χειμῶνα ἀνέβαινε στὸ χωριό. Ἔτρωγε, κουβέντιαζε, ὕστερα τοῦ ἔστρωνε ἡ Ἀννοῦλα καὶ πλάγιαζε. Τὸ πρωΐ, πρὶ νὰ σηκωθῇ κανένας, ὁ γέρος εἴτανε φευγάτος μὲ τὸ ζεμπίλι του.

Ἐκείνη λοιπὸ τὴ βραδιὰ ἔμπαινε ὁ γερο-Βασίλης κι ἀπὸ τὸ συνειθισμένο του πιὸ γελαζούμενος. Εἴταν καλὸς ψαρᾶς, κ' ὑποθέσαμε πῶς μᾶς ἔφερνε κανένα σπαρταριστὸ συναγρίδι· μὰ τὸ ζεμπίλι δὲν εἶχε τίποτις ἄλλο παρὰ λίγες μαῦρες ἐλιές.

— Τί ἔπαθες, γέρο μου, καὶ μᾶς ἔρχεσαι ἀπόψε τόσο χαρούμενος; τοῦ κάνει ἡ μάνα μου.

— Τὴ βρῆκα τὴ Λενιὼ καὶ τὴν ἔφερα πίσω, ἀρρωστημένη, χλωμὴ κι ἀδυνατισμένη, μὰ τιμημένη κι ἀπείραχτη σὰν τὴ δροσιὰ πὰς τὸ ρύλλο. Ὁ Θεὸς τῆς ἔστειλε τὴν ἀρρώστια καὶ τὴ γλύτωσε ἀπὸ τὰ νύχια τους. Δέκα μέρες βασανιζότανε στοῦ Καρὰ Μεχμέτη τὴν κοῦλα, ποῦ τὴν εἶχαν κρυμμένη ὥσπου νὰ γιάνῃ, μὰ πήγαινε ἀπὸ τὸ κακὸ στὸ χειρότερο. Ἔτρεμε μέρα καὶ νύχτα σὰ νὰ εἴτανε μαγεμένη. Μὰ γὼ θαρρῶ πῶς εἴταν ἡ Παναγιὰ μέσα της καὶ τὴ βοη-

1 Ἴδε σελ. 177.

θοῦσε. Εἶπανε νὰ τὴ ξεκάμουνε, μὰ τὸ εἶχαν προσταγὴ ἀπὸ τὸν ἀφέντη τους νὰ μὴν τὴν ἀγγίξουν ὥσπου νἀρθῇ στὸ χαρέμι του, στὴν Ἀνατολή. Φωνάζουνε λοιπὸν τὸν ἅγιο τους τὸ Ντεντὲ νὰ τὴ διαβάσῃ καὶ νὰ τὴ γιατρέψῃ. Ὁ Ντεντὲς τὴ βλέπει, καὶ λέει πῶς αὐτὴ γιατρεμὸ δὲν ἔχει, γιατὶ κρατᾶ Τιμίο Ξύλο ἀπάνω της, ποῦ θὰ τὴ βαστᾶ ἔτσι μισοζώντανη ὥσπου νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι της. Αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ τ' ἀγγίξῃ τὸ Τιμίο Ξύλο. Κ' εἶπε καὶ στοὺς ἄλλους νὰ μὴν τ' ἀγγίξουνε, γιατὶ θὰ γείνουνε σκόνη ἐκεῖ ποῦ στέκουν. Τὴν παίρνουνε λοιπὸ βράδυ βράδυ καὶ τὴ βγάζουν ἔξω, καὶ τὴν ἀρίνουν ἴσια ἴσια κοντὰ στ' ἀμπέλι μας, στὴν ἀκρογιαλιά. Ἐγὼ τότες ἀκούγω κλάματα, καὶ πάω νὰ δῶ τί τρέχει. Χώνουμ' ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς καλαμιές, σκύβω, καὶ τί νὰ δῶ! Τὴ Λενιὼ τοῦ Καλαφάτη! Τὴν ἀνέβασ' ἀπὸ τὸν τοῖχο κρυφὰ κρυφά· δὲν ἤξερ' ἀκόμα τί ἔτρεχε. Θάρρεψα πῶς τοὺς ξέφυγε. Τὴν πῆρα ἴσια στὸ καλύβι, τὴ ζέσταινα, καὶ ρωτῶντας την ἔμαθα αὐτὰ ποῦ σᾶς εἶπα. Μοῦ τἄλεγε κλαίγοντας. Ἔτριβα τὰ μάτια μου νὰ τὴν καλοδῶ καὶ νὰ τὸ πιστέψω πῶς ἔβλεπα τὴ Λενιώ. Καὶ σὰν ἀνιστοροῦσα ἀπὸ τί Κόλαση γλύτωσε, ἀνέβαινε ἕνας κόμπος στὸ λαιμό μου καὶ μ' ἔπνιγε. Ὡς τόσο σκοτείνιασε, κ' εἶταν ὥρα νὰ τὴ φέρω καὶ στὸ χωριό. Τράβηξα λοιπὸν ἀγάλι' ἀγάλια, μὲ τὴ Λενιὼ στὸν ὦμο, δώδεκα χρονῶ μαραμένο λουλούδι. Ἔτρεμε ἀκόμα, μὰ ὄχι πολύ. Τῆς εἶχα δώσει καὶ μιὰ ἀλισφακιὰ στὸ καλύβι. — Νά! Ἀκοῦτε; Ἀνοίξτε τὸ παράθυρο ν' ἀκούστε».

Κι ἄνοιξε ἡ μάνα μου τὸ παράθυρο, καὶ τρέξαμε κατόπι της, καὶ σκύψαμε, κι ἀκούσαμε στὸ βαθὺ σκοτάδι φωνές, τσιριχτά, κλάματα, γέλοια, κάθε λογῆς ταβατούρι πρὸς τὸ σπίτι τοῦ Καλαφάτη. Κλείσαμε τὸ παράθυρο, καὶ καθήσαμε πάλι μέσα. Ἡ μάνα μου εἶταν κατάχλωμη. Ἡ Ἀννοῦλα ἀναρρουφοῦσε. Ὁ Γέρο-Βασίλης κάθησε καὶ μὲ πῆρε στὰ γόνατά του κι ἄρχισε νὰ μοῦ μιλᾶ ἄλλα λόγια. Κάτι πρέπει νὰ κατάλαβε ὁ γέρος ἀπὸ τὴ θωριά μου. Στρεφογύριζε ὁ νοῦς μου· θαρροῦσα πῶς ἤρθε κανένα μεγάλο μυστήριο στὸν κόσμο· πῶς σηκώθηκαν οἱ πεθαμένοι, καὶ πέθαναν οἱ ζωντανοί. Οἱ φωνὲς ἐκεῖνες ἀπὸ μακριά, μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας, ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια διήγηση, μοῦ ἔκοψαν τὸ αἷμα μου.

* * * * * * *

Δὲ θυμοῦμαι τίποτις ἄλλο τῆς βραδιᾶς ἐκείνης παρὰ πῶς μ' ἔγδυσαν καὶ μὲ βάλανε στὸ κρεβάτι.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΟΙ ΚΥΝΕΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ[1]

...Πολλάκις ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνημονεύονται ἀπόπειραι περὶ ἐλαττώσεως τοῦ ὀχληροῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώων τούτων· ἀλλ' οὐδεμία αὐτῶν φαίνεται ηὐδοκίμησεν. «Ἐπὶ Σουλτάνου Ἀχμὲτ τοῦ Α', διηγεῖται ὁ Βυζάντιος, συμβάντος μεγίστου θανατικοῦ, οἱ ἰατροί, ὅλοι τότε σχεδὸν Ἑβραῖοι, ἐπρότειναν ὅτι ἔπρεπε νὰ ληφθῇ κατ' αὐτῶν μέτρον, ὡς διαδιδόντων τὸ μόλυσμα. Διέταξε λοιπὸν ὁ Σουλτάνος νὰ φονευθῶσιν, ἀφοῦ πρῶτον ἐρωτηθῇ ὁ Σεϊχουλισλάμ· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπήντησεν ὅτι ἔχουσι ψυχὴν καὶ ἑπομένως δὲν δύναται τις ἀνεγκλήτως νὰ τὰ φονεύσῃ. Ἀπεφασίσθη τότε νὰ περιορισθῶσιν εἴς τινα τῶν παρακειμένων ἐρημονήσων κ' ἐκεῖ νὰ τρέφωνται ὑπὸ τῶν βυρσοδεψῶν, εἰς τοὺς ὁποίους χρησιμεύουσι τὰ περιττώματά των, καὶ μετεκομίσθησαν χιλιάδες.» Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμούτ. Ὁ μεγαλεπήβολος μονάρχης καὶ πρῶτος εἰσηγητὴς τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτους, ἀφοῦ ἐπάταξε τοὺς Γενιτσάρους, ἠθέλησε ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀσχημίας. Ἀλλ' ὡς ἡ παράδοσις διηγεῖται, ἐν τῶν πλοίων τῶν μετακομιζόντων τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ φορτίον εἰς τὰς ἐρημονήσους κατεποντίσθη, πολλοὶ δὲ τῶν ἐξορίστων ἔσχον τὴν τόλμην νὰ διαπεραιωθῶσι νηχόμενοι, καίτοι ἡ ἀπόστασις εἶνε μεγάλη, εἰς τὸ προσφιλὲς πάτριον ἔδαφος. Ὅθεν ἐξ οἴκτου ἐφείσθησαν τῶν λοιπῶν. Λέγεται ὅτι τὸ πείραμα ἐπανελήφθη μετά τινα χρόνον καὶ μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν μετεκομίσθη εἴς τι παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον μέρος, πλησίον τῆς Καλλιπόλεως. Τὸ πειναλέον στίφος ἀφεθὲν ἐλεύθερον εἰς τὴν ξηρὰν ἐρρίφθη εἰς τοὺς πλουσίους ἀμπελῶνας, σταφυλοβριθεῖς ἕνεκα τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοὺς ἐλεηλάτησεν. Οἱ κάτοικοι ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν ἐπιδρομέων καὶ παρεπονέθησαν κατὰ τῆς πρωτοφανοῦς ταύτης κτηνοτροφίας, ἥτις ἀπέβαινε τόσον καταστρεπτικὴ εἰς τὴν γεωργίαν· διὸ διεκόπη ἡ καταναγκαστικὴ μετανάστευσις. Ἤκουσα ὡσαύτως ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅτι πρὸ ἐτῶν εὐρωπαῖός τις προέτεινεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ν' ἀναλάβῃ τὸν καθαρισμὸν τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τῶν κυνῶν, πληρώνων μάλιστα καὶ μικρόν τι τίμημα δι' ἕκαστον ὡρισμένον ἀριθμὸν αὐτῶν, σκοπεύων νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ δέρματά εἰς βυρσοδεψικὴν βιομηχανίαν. Ἀλλ' ὁ ὀθωμανικὸς πληθυσμὸς ἐξηγέρθη κατὰ τῆς ἀσεβοῦς ταύτης ἐξωνήσεως, ἐπενόησε δὲ τέχνασμα εὑρυὲς πρὸς ματαίωσιν αὐτῆς. Τὴν ἡμέραν τοῦ προσκυνήματος τοῦ Σουλτάνου ἐτοποθετήθη εἰς τὸν δρόμον ἐξ οὗ ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδία κύων φέρων ἐξηρτημένην ἐκ τοῦ τραχήλου πινακίδα, ἐν εἴδει ἱκετηρίου ἀναφορᾶς τῆς πρωτευούσης, παραπονουμένων ὅτι αὐτοὶ οἱ διακρινόμενοι διὰ τὴν πίστιν των δὲν ἦτο δίκαιον νὰ παραδοθῶσιν εἰς χεῖρας ἀπίστων. Ὁ ἄναξ ἐγέλασε καὶ ἡ ἄδεια τῆς ἐξολοθρεύσεως δὲν παρεχωρήθη.

Ὁ Δὲ Ἀμίτσης ἀναφέρει ὅτι συχνάκις ἐνεργεῖται μερικὴ ἐξολόθρευσις αὐτῶν διὰ δηλητηρίου εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς τῆς πόλεως συνοικίας, ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ ἐπιστημόνων, ὧν τὰς νυκτερινὰς μελέτας ταράσσει ὁ ἀένασος αὐτῶν θόρυβος. Τὸ τοιοῦτο ὅμως δὲν ἀληθεύει, καθὰ ἐπιτοπίως ἐπληροφορήθην, διότι ἄλλως τε τὸν ἀθρόον αὐτὸν ὄλεθρον κατ' οὐδένα λόγον θὰ ἠνείχετο τὸ ὀθωμανικὸν στοιχεῖον. Τὸ μέτρον ἐφηρμόσθη μόνον ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἕλληνος δημάρχου, φιλοπροόδου καὶ δραστηρίου, ἀπαλλάξαντος τὴν περικαλλῆ νησῖδα ἀπὸ τῆς ἀηδοῦς ταύτης λέπρας. Ἀλλ' ἐν τῇ εἰρημένῃ νήσῳ ὁ πληθυσμὸς εἶνε ἀμιγῶς χριστιανικός. Οἱ Ὀθωμανοὶ παρεκτὸς τῆς οἰκτίρμονος προστασίας καὶ περιθάλψεως, δεικνύουσι πρὸς τὰ ζῶα ταῦτα μακροθυμίαν καὶ ἀνοχὴν πολλάκις ἀκατανόητον.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω σκηνήν τινα, ἧς παρέστην μάρτυς καὶ ἥτις κατέλιπεν εἰς τὸ πνεῦμά μου ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις. Ἦτο Παρασκευή, ἡμέρα τοῦ προσκυνήματος, τῇ εὐμενεῖ δὲ συστάσει τῆς ἡμετέρας προξενικῆς ἀρχῆς ηὐτύχησα νὰ εἰσαχθῶ καὶ νὰ τοποθετηθῶ εἰς τὸ κομψὸν παρὰ τ' Ἀνάκτορα περίπτερον τῶν ξένων ὅπως ἀπολαύσω κάλλιον τοῦ θεάματος. Τὸ περίπτερον ἦτο πλῆρες ξένων, περιηγητῶν καὶ μελῶν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, βόμβος δὲ ποικίλων γλωσσῶν ἀντήχει ἐν αὐτῷ. Τὸ θέαμα ἦτο ἐξαίσιον. Ὁ θαλπερὸς ἥλιος τοῦ φθινοπώρου ἤστραπτεν εἰς στερέωμα σαπφειρινον· πέραν ἐμάρμαιρε γαλανὴ ἡ ἀκύμων Προποντὶς καὶ ὁ ἀργυροδίνης Βόσπορος, οὗ τὰ νερὰ ηὐλακοῦντο ἀπὸ μυριάδας ἀκατίων καὶ μικρῶν ἀτμήρων σκαφῶν· ἀμαυρὰ δάση κυπαρίσσων διεχώριζον τοὺς λευκάζοντας ὄγκους τῶν διαφόρων συνοικισμῶν τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης, ἐξ ὧν ἐξέφευγον κατ' ἀποστάσεις εὐπετῶς ὡς βέλη οἱ χαρίεντες μιναρέδες, ἄνωθεν δὲ αὐτῶν διὰ γραμμῶν μαλακῶν, διὰ κλίσεων νωχελῶν κατήρχοντο οἱ λόφοι οἱ ἐπιστέφοντες τὰς μαγικὰς ἀκτὰς περιβεβλημένοι στολὴν χλοερὰν ἀντιπροσωπεύουσαν πάσας τὰς ἀποχρώσεις τοῦ πρασίνου. Ἐνώπιον ἡμῶν ὠρθοῦτο νεοστιλβὲς καὶ ἐλαφρὸν ὡς ἀβροτέχνημα τὸ σουλτανικὸν τέμενος. Εἰς τὰ περὶξ ἦσαν παρατεταγμένα τὰ διάφορα σώματα τῆς ἐπιλέκτου φρουρᾶς τῆς πρωτευούσης· αἱ λόγχαι τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ χρυσᾶ σειρήτια καὶ αἱ ἐπωμίδες τῶν ἀξιωματικῶν ἐλαμποκόπουν εἰς τὸν ἥλιον· ὄπισθεν δὲ αὐτῶν συνωστίζετο τὸ πλῆθος, τὰ ἐρυθρὰ δὲ φέσια τῶν στρατιωτῶν καὶ οἱ λευκοὶ πέπλοι τῶν πυκνῶν ὁμίλων τῶν ὀθωμανίδων ὡμοίαζον μὲ ἐναλλασσούσας πρασιὰς μηκώνων καὶ λευκανθέμων. Ἦτο ἀληθὴς πανήγυρις αἴγλης καὶ χρωμάτων. Μία παρισινὴ κυρία, σύζυγος Γάλλου προξένου ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀνήκουσα εἰς τὸν φιλικὸν ὅμιλον εἰς ὃν καὶ ἐγὼ συμπεριελαμβανόμην καὶ διὰ πρώτην φορὰν βλέπουσα ὡς καὶ ἐγὼ τὸ θέαμα, δὲν ἔπαυε νὰ μοὶ ἐπαναλαμβάνῃ ἐνθουσιῶσα:

— C'est merveilleux! c'est féerique!

Ἡ ὥρα τῆς τελετῆς προσήγγιζεν. Εἶχον ἤδη προσέλθει λαμπροστόλιστοι, ὁ μέγας βεζύρης, οἱ ὑπουργοὶ καὶ πάντες οἱ ἀνώτεροι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους. Ἀνεμένετο ἡ ἄφιξις τοῦ ἄνακτος καὶ κατὰ τὸ ἔθιμον ἐρρίπτετο διὰ πτύων μετὰ σπουδῆς ὑπὸ ἐργατῶν χῶμα ἐκ μικροῦ φορτηγοῦ ἁμαξίου εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ, ὅπως διέλθῃ ἐπὶ ἀπατήτου χώρου ἡ Μεγαλειότης του. Αἴφνης τὸ ὅμμα μου θαμβωμένον ἐκ τόσης λάμψεως ἔπεσεν ἐπί τινος ἀντικειμένου ἀμαυροῦ κειμένου ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡλιοφωτίστου ὁδοῦ καὶ ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου τοῦ προαυλίου· ἦτο κύων εὔσωμος, χρώματος ὑπομέλανος, ὅστις εἶχε κατακλιθῆ ἐκεῖ συνεσπειρωμένος μὲ τὸ ρύγχος παρὰ τὴν οὐράν, ὑπνώττων μακαρίως. Ἀνέμενα νὰ ἴδω τινὰ ἐκ τῶν τόσων στρατιωτικῶν, ἐκ τῶν τόσων ἐκεῖ φυλάκων τῆς τάξεως καὶ ἐπιτηρητῶν τῆς εὐπρεπείας μεταβαίνοντα καὶ ἀποδιώκοντα αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐκινήθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀφίκετο ὁ Παδισὰχ ἐφ' ἁμάξης ἀνοικτῆς, ἐν τῷ μέσῳ διπλοῦ στίχου στραταρχῶν καὶ πασσάδων, μὲ στολὰς καταχρύσους, μὲ στήθη διάστερα ἐκ παρασήμων, πεζῇ βαινόντων, ἐνῷ ὄπισθεν τῆς ἁμάξης ἔβαινε μετὰ σπουδῆς σμῆνος εὐνούχων καὶ ἱπποκόμων, μὲ τὰς χεῖρας εὐσεβάστως συμπεπλεγμένας.

Ἡ λαμπρὰ συνοδία παρῆλθεν ὡς ὀπτασία, ἐνῷ δὲ ἀντήχουν ἀκόμη βροντώδεις αἱ κραυγαὶ τῶν στρατιωτῶν: *Παδισαχὶμ τσὸκ γιασᾶ!* ἔστρεψα πάλιν τὸ βλέμμα εἰς τὴν ὁδόν.. Ὁ κύων ἦτο ἐκεῖ ἐξηπλωμένος. Ἔπειτα ἐγένετο στρατιωτικὴ παρέλασις. Τὰ τύμπανα ἐδούπησαν, αἱ σάλπιγγες ἤχησαν ὀξέως, τὰ σεῖστρα δι' ὧν εἰσὶν ἐφωδιασμέναι κατ' ἐξαίρεσιν αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ ἐκωδώνισαν. Ἐκινήθησαν οἱ λόχοι καὶ τὰ τάγματα μὲ τὰς σημαίας ἀναπεπταμένας, οἱ γιγάντειοι σωματοφύλακες, οἱ ζουάβοι μὲ τὰς πρασίνους κιδάρεις, οἱ νευρικοὶ καὶ εὐκίνητοι Ἀλβανοὶ μὲ τὰ σελάχια, οἱ ἡλιοκαεῖς Σύροι, οἱ ἄλκιμοι πεζοναῦται, διήρχοντο πάντες εὐθυτενεῖς, μὲ βῆμα ἔρρυθμον, ὑπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις ἤχους τῶν ἐμβατηρίων καὶ αἱ σημαῖαι προσέκλινον καὶ οἱ ἄνδρες ἀνεφώνουν πρὸ τοῦ μονάρχου, θεωμένου ἀπό τινος τῶν παραθύρων τοῦ τεμένους. Ἔπειτα ἦλθεν ἡ θύελλα τοῦ ἱππικοῦ· αἱ ἵλαι προέβησαν καλπάδην, καὶ παρήλασαν οἱ λογχοφόροι μὲ τὰ

[1] Ἀπόσπασμα ἐξ ἀναγνώσματος ἐν τῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ.

μακρὰ σημαιοστερῆ δόρατα, οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς μὲ τοὺς μέλανας κιρκασιανοὺς σκούφους, μὲ τὰ ξίφη γυμνὰ καὶ σελαγίζοντα ὑπὸ τὸν ἥλιον· ἀκολούθως ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδία ἐπανῆλθε μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς εἰς τ' ἀνάκτορα, ἑπομένου μακροῦ στοίχου ἁμαξῶν ζηλοτύπως ἐγκλειουσῶν τὰς τιμαλφεῖς καὶ ἀπροσίτους καλλονὰς τοῦ γυναικωνίτου. Καὶ ὁ κύων ἐξηκολούθει νὰ μένῃ ἐκεῖ, ἀκίνητος· ἡ δόξα, ὁ πλοῦτος, ἡ ἰσχύς, τὸ κάλλος, ὅλα τὰ μεγαλεῖα τοῦ κόσμου παρήρχοντο ἐνώπιόν του καὶ αὐτὸς οὐδὲ κατεδέχετο κἂν νὰ ἐγείρῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νὰ τὰ παρατηρήσῃ! Ὅτε μετ' ὀλίγην ὥραν ἐπέστρεφον ἰλιγγιῶν ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ θεάματος καὶ ἀνεπόλουν πάσας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας, ἡ σκιαγραφία τοῦ παραδόξου καὶ σχεδὸν φανταστικοῦ ἐκείνου ζώου παρέμενεν ὡς μελανὸν στίγμα εἰς ὅλην τὴν εἰκόνα καὶ ἐνεθυμούμην τὰς πενιχρὰς παρατάξεις μας κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἢ βασιλικὰς ἑορτὰς καὶ ἀνελογιζόμην ἐν τῇ συμπαραβολῇ πόσα ἄρά γε ἄγρια λακτίσματα κλητήρων καὶ πόσους σπαθισμοὺς θὰ ἐδέχετο οὐ μόνον ὁ αὐθάδης κύων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλεύθερος πολίτης, ὁ ἐκλογεὺς καὶ ἐκλέξιμος, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ τοποθετηθῇ ἐν μέσῃ ὁδῷ Ἑρμοῦ κατὰ τοιαύτην ἡμέραν.

Χ. ΑΝΝΙΝΟΣ

ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ

Μὲ τὰ παιδιά μου ἐπήγαινα
Σιγὰ 'ς τοὺς κάμπους πέρα,
Ἕνα πρωΐ γλυκύτατο,
Μιὰ μυρωμένη ἡμέρα.

Στὸ κοιμητῆρι ἐφθάσαμε
Κ' ἐκάθισα κομμάτι.
Κ' ἐνῷ τὸ χέρι μου ἔθαζα
Στὸ δακρυσμένο μάτι.

Τὰ τρία μικρά μου ἐρώτησαν,
«Πατέρα, θὰ γυρίσῃς,
Ἢ ἐδῶ θὰ μείνῃς μόνος σου
Καὶ θὲς νὰ μᾶς ἀφίσῃς;»

Ὄχι, παιδιά μου, ἀπάντησα,
Θάλθω μαζί σας τώρα,
Μιὰν ἄλλη μέρα θάλθουμε
Κ' οἱ τέσσεροι ἀφ' τὴ χώρα.

Ἐσεῖς θὲ νὰ γυρίσετε
Μὲ μάτι δακρυσμένο
Κ' ἐγὼ βουβός κι' ἀναίσθητος
Πάντοτε ἐδῶ θὰ μένω.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΓΡΑΦΙΚΗ

Ἐξ ὅλων τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ἡ ζωγραφικὴ ἂν δὲν εἶναι ἡ καλλίστη, πάντως εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ζωντανή. Σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀπεικόνισιν τῶν μορφῶν καὶ τῶν σχημάτων ἐπὶ ὁμαλῆς ἐπιφανείας διὰ φωτὸς καὶ σκιᾶς, διὰ τῆς ἀκριβείας τῶν γραμμῶν, τῆς ποικιλίας τῶν χρωμάτων καὶ διὰ τῶν διαφόρων τρόπων καὶ μεθόδων τῆς προοπτικῆς, ἀπεργάζεται ἐνάργειαν ὅσην οὐδεμία ἄλλη τῶν καλῶν τεχνῶν. Καὶ ὅμως τῆς κατ' ἐξοχὴν ζωντανῆς ταύτης τέχνης τὰ ἔργα καὶ προϊόντα εἶναι ὅσον οὐδεμιᾶς ἄλλης ὑποκείμενα εἰς φθορὰν ἕνεκα τῆς ὕλης, ἐφ' ἧς ὁ καλλιτέχνης ἀποτυπώνει τὰ γραφικὰ καλλιτεχνήματα. Διότι σανίδες, ὑφάσματα, τοῖχοι, ἀγγεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι πολὺ μᾶλλον φθαρτὰ τοῦ μετάλλου ἢ τοῦ λίθου ἢ τοῦ ὀγκώδους ξύλου, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ συνηθέστατα ὑλικὰ ἐφ' ὧν ἐργάζεται ὄχι μόνον ὁ ἀρχιτέκτων, ἀλλὰ καὶ ὁ γλύπτης. Διὰ τοῦτο δὲ τὰ μὲν σωζόμενα μνημεῖα καὶ λείψανα τῆς τῶν ἀρχαίων γραφικῆς εἶναι ὀλίγιστα καὶ σχετικῶς πρὸς τὰ ἄλλα μνημεῖα τῆς καλλιτεχνίας ὀλιγίστου λόγου ἄξια, αἱ δὲ γνώσεις ἡμῶν περὶ τῆς παλαιᾶς γραφικῆς μὲ ὅλην τὴν σημερινὴν τῆς ἀρχαιολογίας πρόοδον λίαν περιωρισμέναι.

Κυρίως εἰπεῖν ὅ,τι περὶ τῆς ἀρχαίας γραφικῆς γνώσκομεν τὸ ὀφεῖλομεν εἰς ὀλίγας τοιχογραφίας, εἰς γραφὰς ἀγγείων, μάλιστα δὲ πάντων ἴσως εἰς τὰ περιεργότατα ἐκεῖνα καὶ καινοφανῆ προϊόντα τῆς ἑλληνιστικῆς λεγομένης τέχνης τὰ ἀνακαλυφθέντα ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Φαγιοὺμ τῆς Αἰγύπτου. Εἶναι δὲ ταῦτα εἰκόνες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἰς ὁμοιότητα τοῦ φυσικοῦ ἐξειργασμέναι ἐπὶ σανίδων, αἵτινες ἐνεπακτοῦντο εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς μομίας, ὅπου ἀρίνετο ἐπίτηδες ἄνοιγμα, τοῦ λοιποῦ μέρους κατακαλυπτομένου διὰ τῶν συνήθων ταινιῶν, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι ὁ νεκρὸς ἔβλεπε πρὸς τὰ ἔξω διὰ τοῦ ἀνοίγματος ἐκείνου. Τὰ μνημεῖα ταῦτα δὲν εἶναι πολὺ παλαιά· τὰ ἀρχαιότατα εἶναι τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, τὰ δὲ νεώτατα τοῦ πέμπτου.

Πολλοὶ τῶν ἀρχαιολογούντων ἔχουσιν ἤδη ἀσχοληθῇ περὶ τὴν παλαιὰν γραφικὴν καὶ πολὺ μακρὸς θὰ ἦτο ὁ κατάλογος τῶν συγγραμμάτων καὶ διατριβῶν ὅσαι περὶ αὐτῆς ἐγράφησαν ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων μέχρι τοῦδε. Βιβλίον ὅμως πρόχειρον καὶ εἰς πάντας προσιτὸν, ὄχι δὲ εἰδικῶς ἀρχαιολογικὸν, ἐφιλοπόνησε πρὸ μικροῦ καὶ ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις ὁ κ. Παῦλος Girard [1], ὅστις καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μᾶς ἐξιστόρησε μὲ τοσαύτης γλαφυρότητος τὰ κατὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ παιδείαν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν πέμπτον καὶ τέταρτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ [2].

Τοῦ κ. Cirard τὸ βιβλίον Περὶ τῆς ἀρχαίας γραφικῆς ἀποτελεῖ μέρος μιᾶς συλλογῆς καλλιτεχνικῶν βιβλίων (Bibliothèque de l'enseignement des Beaux-Arts), ἥτις δημοσιεύεται ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ἰουλίου Comte. Εἶναι δὲ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καλλιτεχνικόν, ὅπως καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Λόγου γλαφυρότης, ἐντέλεια τυπογραφικῆς ἐκτελέσεως, ἀκρίβεια ἐπιστημονικὴ περὶ τὴν ἀπείκασιν τῶν ἀρχαίων εἰκόνων, χάρις ἀκμὴ ἄριστος, δέσιμον κομψότατον, τὰ πάντα συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι τὸ ὡραῖον τοῦ κ. Girard τομίδιον, ἀληθὲς ἐντρύφημα παντὸς λογίου καὶ φιλοβίβλου.

Γράφοντες ἁπλῶς καὶ μόνον τὰς ἐντυπώσεις μας μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἢ μᾶλλον τὴν ἀπνευστὶ καταρρόφησιν αὐτοῦ, ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐφροντίσαμεν νὰ μάθωμεν — οὐδὲ ἔχομεν τὴν πρὸς τοῦτο εἰδικότητα — ἂν κατὰ τὰς λεπτομερείας αὐτὸ τὸ βιβλίον ἔχῃ τι τὸ μὴ προσῆδον πρὸς τὴν σημερινὴν τῆς ἐπιστήμης κατάστασιν ὡς πρὸς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς ἀρχαιολογίας, περὶ ὃν ἐνδιατρίβει. Ὑποθέτομεν ὅτι οἱ εἰδικώτεροι εὐχερῶς δύνανται καὶ τὴν ἐξέλεγξιν ταύτην νὰ κάμωσιν, ἀφ' οὗ ὁ σοφὸς καὶ κομψὸς συγγραφεὺς ἐφρόντισε νὰ παραθέσῃ ἐν τέλει πίνακα βιβλιογραφικὸν περιλαμβάνοντα πάντα τὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα ἐπωφελήθη πρὸς φιλοτέχνησιν τοῦ βιβλίου του. Ἔπειτα δὲ τὸ βιβλίον δὲν εἶναι διὰ τοὺς εἰδικωτέρους, εἶναι δι' ἐκείνους ἀκριβῶς οἵτινες θέλουσιν ἁπλῶς νὰ μάθωσι τί ἦτο ἡ ἀρχαία γραφική. Τοῦτο δὲ τῷ ὄντι — χωρὶς νὰ γίνωσιν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγοι — τὸ μανθάνουσι καὶ τὸ μανθάνουσιν ὅσον ἐνδέχεται τερπνῶς καὶ εὐχαρίστως.

Διὰ τοὺς θέλοντας νὰ ἐντρυφήσωσιν ὡς ἡμεῖς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου, λέγομεν ὅτι εἰς 330 σελίδας θὰ ἀναγνώσωσιν ὅ,τι χρειάζεται περὶ τῆς γραφικῆς τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Χαλδαίων, τῶν Ἀσσυρίων, τῶν Φοινίκων, τῶν Μικρασιατῶν, τῶν Περσῶν (σελίδες 79) — τῶν Ἑλλήνων (Εὐμάρης Ἀθηναῖος καὶ Κίμων Κλεωναῖος — Πολύγνωτος, Μίκων καὶ Πάναινος, Παύσων, Ἀγάθαρχος Σάμιος, Ἀπολλόδωρος Ἀθηναῖος — Ζεῦξις καὶ Παρράσιος, Τιμάνθης — Ἀπελλῆς, Πρωτογένης — Ἀντίφιλος) — τῶν Τυρρηνῶν, τῶν Ῥωμαίων. Περιττὸν καὶ νὰ τὸ εἴπωμεν, ὅτι τὸ πλεῖστον τοῦ βιβλίου κατέχει ἡ γραφικὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς σχολὰς (ἀττικήν, ἰωνικήν, σικυώνιον, θηβαικαττικήν, ἑλληνιστικήν) καὶ ὅτι ὁ προσήκων ἑκάστοτε γίνεται λόγος περὶ τῶν διαφόρων τρόπων καὶ μεθόδων τῆς γραφῆς. «Δὲν εἶναι φυσικὰ δυνατὸν, λέγει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ προλόγῳ, νὰ ἀναγράψω πάσας τὰς πηγὰς ἐξ ὧν ἤντλησα, παρέθηκα ἐν τέλει τοῦ βιβλίου πίνακα βιβλιογραφικὸν τῶν συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθην καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ προσφύγωσιν οἱ περιεργότεροι οἱ θέλοντες νὰ ἐμβαθύνωσι πλειότερον εἰς τεχνικὰς λεπτομερείας. Ἄλλως δὲ οἱ ὁδηγοί, οὓς κατὰ προτίμησιν ἠκολούθησα εἶναι τῆς τέχνης τὰ μνημεῖα καὶ τὰ κείμενα τῶν συγγραφέων, ὧν ἡ προσεκτικὴ μελέτη ὄχι σπανίως μὲ ἤγαγεν εἰς συμπεράσματα ἄλλα τῶν μέχρι τοῦδε ἐπικρατούντων».

Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῶμεν, εἰς πολλοὺς τῶν ἡμετέρων θὰ συνεβουλεύομεν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τούτου τοῦ βιβλίου καὶ ἄλλων ὁμοίων πρὸς αὐτό. Τὸ αἴσθημα τοῦ ὡραίου ἔχει ἀκόμη τόσην καὶ τόσην ἀνάγκην νὰ καλλιεργηθῇ παρ' ἡμῖν καὶ ὁ βίος ἡμῶν ὁ κοινωνικὸς τόσον θὰ ἐκέρδαινεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως συγγραμμάτων συντελεστικῶν εἰς λέανσιν καὶ ἡμερότητα, ὥστε ἡ εὐχή μας αὕτη δὲν εἶναι νομίζομεν ματαία τις καὶ περιττή. Σ.

1 La Peinture antique. Ancienne maison Quantin, Librairies—imprimeries réunies 1892 (μηνὶ Φεβρουαρίῳ).

2 L' éducation athénienne au V et au IV siècle avant J. C. Paris (Hachette) 1889.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Φωτογραφία τῆς ὀρνῆς

Εἶνε γνωστὸν ὅτι πᾶσα κίνησις συνίσταται ἐξ ὁλοκλήρου σειρᾶς συνθέτων κινήσεων, αἵτινες ἀκολουθοῦσι τόσον ταχέως ἀλλήλας, ὥστε φαίνονται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας ὡς μία κίνησις. Ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε εἰς θέσιν νὰ κρατήσῃ πρὸς στιγμὴν τ' ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα διέρχονται ἐνώπιόν του ἀνὰ ἕν, ἢ καθ' ὁμάδας, ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται εἰς ὀφθαλμοφανῆ ἀπόστασιν. Ἡ στιγμιαία φωτογραφία ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος, ὥστε δυνάμεθα διὰ πολὺ καλῶν μηχανημάτων, νὰ συλλάβωμεν ἑκάστην φάσιν ἑνιαίας κατὰ τὸ φαινόμενον κινήσεως, εἰς διάστημα κλάσματος 1 δευτερολέπτου. Τὰς οὕτω ληφθείσας τμηματικὰς φωτογραφικὰς ἐντυπώσεις, κολλᾷ τις κατὰ σειρὰν εἰς ἴσα διαστήματα ἐπὶ λωρίδος χαρτίου, ἣν τυλίσσομεν στρογγυλοειδῶς οὕτως ὥστε ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος νὰ ἑνοῦνται. Ἡ σειρὰ τῶν εἰκόνων αὐτῶν φέρεται εἰς τὸν ταχυόπτην τοῦ Ἄνσυτς, τοῦ ὁποίου τὸ ἄνω μέρος εἶνε ἐπίσης κυκλοτερές, (ἀλλὰ παχύτερον τῶν εἰκόνων καὶ μετὰ σχισμάτων) καὶ διὰ μιᾶς πλακὸς δύναται νὰ τεθῇ εἰς κίνησιν. — Ἐνόσῳ γίνεται τοῦτο παρατηρεῖ τις διὰ σχίσματος τὴν ἀκριβῆ σειρὰν τῶν φαινομενικῶν κινήσεων, τῶν ἀπεικονισμένων ἀντικειμένων. Δύο σοφοὶ Γάλλοι ἐπιστήμονες μετεχειρίσθησαν τὸν τρόπον τοῦτον ὅπως φωτογραφήσωσι τὴν κίνησιν τῶν χειλέων ὁμιλοῦντος προσώπου τοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα ἤνωσαν ἐντὸς τοῦ ταχυόπτου, οὕτως ὥστε οἱ κωφάλαλοι τὸ μάθωσι δι' ἀπομιμήσεως τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των λαμβανουσῶν χώραν φαινομενικῶν κινήσεων τῶν χειλέων, νὰ συνεννοῶνται μετὰ παντὸς ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην τῶν ἐνοχλητικῶν σχημάτων τῆς σημαιολογικῆς γλώσσης, ἥτις δὲν εἶνε καὶ παντὸς ἔργον! Λαμπρὰ εἶνε ἀληθῶς ἡ χρησιμοποίησις αὕτη τῆς ὡραίας τέχνης, διὰ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα! — Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι δύνανται νὰ συνεννοηθῶσιν ἀλφαβητικῶς πᾶσαν στιγμὴν καὶ δι' ἀντιστοίχου βοηθείας, νὰ φθάσωσι πρὸς τὸν ὕψιστον βαθμὸν εὐκρινοῦς προφορᾶς, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κερδίζει τις χρόνον καὶ κόπον, διότι καὶ ὁ ὑπομονητικώτερος διδάσκαλος δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ διδάξῃ τοιαῦτα κοπιώδη γυμνάσματα τῆς γλώσσης, ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος τῆς ἀκριβείας. Ὑπάρχει ἐλπὶς ὅτι οἱ ἁρμόδιοι λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ταῦτα, θέλουσιν ἐπασχοληθῇ σοβαρῶς ἐξετάζοντες, ἂν ἡ στιγμιαία φωτογραφία δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰ καταστήματα τῶν κωφαλάλων. Ρ.

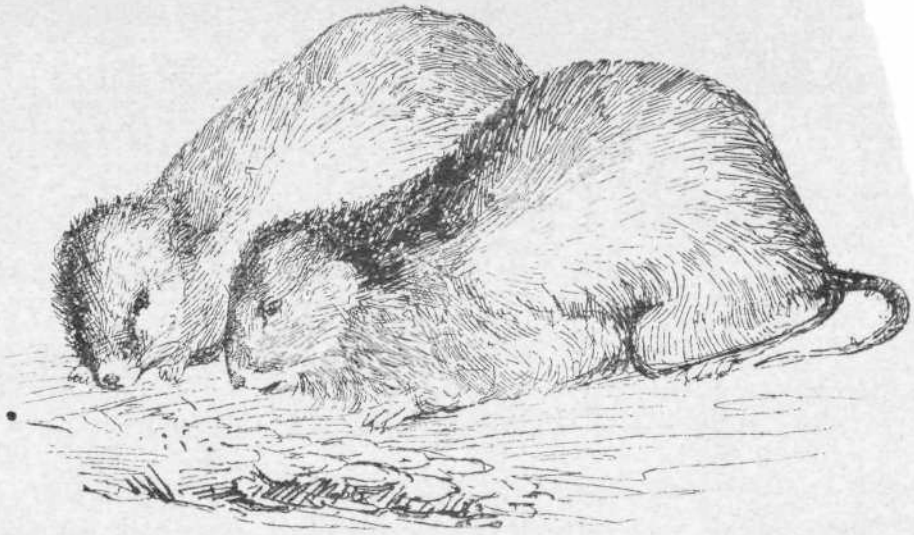

ΟΙ ΑΡΟΥΡΑΙΟΙ ΜΥΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικά

Νέα ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις, πολλῆς σπουδαιότητος, ἐγένετο προχθὲς ἐν Δαφνίῳ, κατὰ τὰς ἐνεργουμένας ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ κ. Δημ. Καμπούρογλου ἀνασκαφάς. Εἰς τὴν θέσιν Δουλαπάκια, ἐγγὺς τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἤδη πρὸ ἡμερῶν ἱεροῦ τεμένους τῆς Ἀφροδίτης, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ κειμένου τείχους, ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια καὶ τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς μεγίστου ναοῦ, ἴσως ὁ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερόμενος ναὸς Κυαμίτης. Εὑρέθησαν πολλὰ μαρμάρινα ἐπιστύλια, οὐκ ὀλίγαι βάσεις κιόνων καὶ τύμπανα αὐτῶν, καταδεικνύοντα τὸ μέγεθος καὶ τὴν πολυτέλειαν αὐτοῦ. Ταῦτα κατὰ τὰς ἐφημερίδας.

Φιλολογικά

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Οἱ Ἕλληνες ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Κρήτῃ* ὁ γνωστὸς Γάλλος λογογράφος κ. G. Deschamps δημοσιεύει ἐν τῇ *Πανεπιστημιακῇ Ἐπιθεωρήσει* τῶν Παρισίων ἄρθρον πολλοῦ λόγου ἄξιον.

— Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία κατά τινα τῶν τελευταίων αὐτῆς συνεδριάσεων ἐξέλεξε μέλος αὐτῆς τὸν κ. Homolle, διευθυντὴν τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς.

Ἐπιστημονικά

Κατά τι ἀγγλικὸν ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν ἐφευρέθη ἐσχάτως εἶδος ἐκρηκτικῶν σφαιρῶν, αἵτινες ἔχουσι περὶ αὐτὰς πυκνοτάτην ὁμίχλην, πρὸ τῆς ὁποίας ἡ τοῦ Λονδίνου εἶνε μηδέν. Αἱ σφαῖραι αὗται ἐν καιρῷ πολέμου δύνανται νὰ τυφλώσωσι τὸν ἐχθρόν.

—Οἱ ἐκ Βάδης τῆς Γερμανίας ἀφικόμενοι καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, 17 τὸν ἀριθμόν, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν Γερμανοὶ καὶ Ἕλληνες λόγιοι, 60 ἐν συνόλῳ, ἐμίσθωσαν τὸ *Βυζάντιον* τῆς Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας πρὸς πενθήμερον θαλασσίαν ἐκδρομήν. Τὸν ὅμιλον ὁδηγεῖ ὁ διευθυντὴς τῆς Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Δαϊρπφελδ. ἐπεσκέφθησαν δὲ πρῶτον τὴν Τῆνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς. Ἐκεῖθεν τὴν Μύκονον, τὴν Δῆλον πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν τῆς Γαλλικῆς σχολῆς, ἀκολούθως τὴν Ἐρέτριαν, τὸν Ῥάμνοῦντα, τὸν Μαραθῶνα, τὸ Λαύριον, τὸ Σούνιον, τὸν Πόρον καὶ τὴν Αἴγιναν, ἐπανερχόμενοι εἰς Πειραιᾶ σήμερον τὴν ἑσπέραν. Μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφὴν ὁ κ. Δαϊρπφελδ μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις διατριβόντων Γερμανῶν ἀρχαιολόγων θὰ ἀναλάβῃ κατὰ τὴν 1 Ἀπριλίου τὴν Πελοποννησιακὴν ἀρχαιολογικὴν ἐκδρομήν.

Καλλιτεχνικά

Κατ' αὐτὰς ἤνοιξεν ἐν Λονδίνῳ ἡ ἐτησία ἔκθεσις τῆς ὑδατογραφίας, ἧς μετέχει ἐκ τῶν Ἑλλήνων ζωγράφων ὁ κ Γιαλινᾶς.

Μουσικά

Ὁ *Φίλος Φρίτζ*, τὸ νέον μελόδραμα τοῦ Μασκάνη ἐπέτυχε θριαμβευτικῶς ἐν τῷ μελοδραματικῷ θεάτρῳ τοῦ Βερολίνου.

Θεατρικά

Ἐν τῷ θεάτρῳ Λέσσιγγ τοῦ Βερολίνου παρεστάθη τὸ πρῶτον μετ' ἐπιτυχίας ὄχι μεγάλης τὸ νέον δρᾶμα τοῦ Παύλου Χάϋζε *Ἀλήθεια*.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ε. Α. Φρῆμαν

Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Ἀλικάντῃ τῆς Ἱσπανίας ὁ διάσημος Ἄγγλος ἱστορικὸς καὶ ἔνθερμος φίλος τῆς Ἑλλάδος Ἐδουάρδος Αὔγουστος Φρῆμαν ἄγων τὸ 70στὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Ὁ Φρῆμαν ἀπὸ δεκαετίας κατεῖχε τὴν ἕδραν τῆς συγχρόνου ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης.

ΓΡΑΦΟΛΟΓΙΑ

Ἀνώμαλος γραφὴ

Ἀνώμαλος γραφὴ λέγεται ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα, ἀνίσου ὕψους καὶ διαφόρου σχήματος, ἀναβαίνουν καὶ κατεβαίνουν ἀκανόνιστα.

Ἡ ἀνώμαλος γραφὴ ἀνήκει συνήθως εἰς τοὺς ἔχοντας χαρακτῆρα ἀσταθῆ, τοὺς ῥέποντας ποτὲ πρὸς τὴν ἐλπίδα καὶ ποτὲ πρὸς τὴν θλῖψιν. Ἐν γένει δὲ εἰς τοὺς ἀνωμάλως γράφοντας ἡ γραφολογία ἀποδίδει: *Δισταγμοὺς εἰς τὰς ἀποφάσεις, ἰδιοτροπίαν, παραζάλην, ἀφρόνειαν.*

ΓΡΑΦΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας. 1892—55